

# Potencijali razvoja turizma Zagrebačke županije

---

**Belošević, Ema**

**Undergraduate thesis / Završni rad**

**2024**

*Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:* **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

*Permanent link / Trajna poveznica:* <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:451262>

*Rights / Prava:* [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

*Download date / Datum preuzimanja:* **2024-11-28**



*Repository / Repozitorij:*

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)



**Sveučilište u Zagrebu**

**Ekonomski fakultet**

**Preddiplomski stručni studij Poslovne ekonomije - smjer Turističko  
poslovanje**

**POTENCIJALI RAZVOJA TURIZMA  
ZAGREBAČKE ŽUPANIJE**

Završni rad

**EMA BELOŠEVIĆ**

**Zagreb, ožujak 2024.**

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Preddiplomski stručni studij Poslovne ekonomije - smjer Turističko poslovanje

ZAVRŠNI RAD

**POTENCIJALI RAZVOJA TURIZMA  
ZAGREBAČKE ŽUPANIJE  
TOURISM DEVELOPMENT POTENTIAL OF  
ZAGREB COUNTY**

Ema Belošević

JMBAG: 0067636746

Kolegij: Poslovanje poduzeća u putničkom prijevozu

Mentor: doc. dr. sc. Petra Barišić

Zagreb, ožujak 2024.

## IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

*Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ZAVRŠNI RAD isključivo rezultat mog vlastitoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.*

*Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog izvora te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.*

*Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.*

***Emaß***

(vlastoručni potpis studentice)

Zagreb, 20. ožujka 2023.

(mjesto i datum)

# Sadržaj

1. UVOD .....	1
1.1. Predmet i cilj rada .....	1
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja podataka .....	1
1.3. Sadržaj i struktura rada.....	1
2. TURIZAM U HRVATSKOJ.....	2
2.1. Povijesni razvoj turizma u Hrvatskoj .....	2
2.2. Prilike i ograničenja razvoja turizma u Hrvatskoj.....	4
2.3. Obilježja turističke ponude Hrvatske .....	5
2.4. Obilježja turističke potražnje .....	7
2.5. Prednosti razvoja kontinentalnog turizma u Hrvatskoj .....	8
3. TURIZAM U ZAGREBAČKOJ ŽUPANIJI.....	9
3.1. Razvoj turizma Zagrebačke županije .....	9
3.2. Posjećenost Zagrebačke županije.....	10
3.3. SWOT analiza Zagrebačke županije kao destinacije turizma .....	11
3.4. Društveni, ekonomski i ekološki učinci razvoja turizma u Zagrebačkoj županiji .....	14
3.5. Plan razvoja turizma Zagrebačke županije.....	17
3.6. Anketno istraživanje i rezultati .....	18
4. ANALIZA TURISTIČKOG POTENCIJALA GRADOVA S OKOLICAMA U ZAGREBAČKOJ ŽUPANIJI.....	25
4.1. Potencijali razvoja turizma Dugog Sela i okolice .....	25
4.2. Potencijali razvoja turizma Ivanić-Grada i okolice.....	26
4.3. Potencijali razvoja turizma Jastrebarskog i okolice .....	28
4.4. Potencijali razvoja turizma Samobora i okolice.....	30
4.5. Potencijali razvoja turizma Svete Nedelje i okolice.....	32
4.6. Potencijali razvoja turizma Svetog Ivana Zeline i okolice.....	33
4.7. Potencijali razvoja turizma Velike Gorice i okolice.....	35
4.8. Potencijali razvoja turizma Vrbovca i okolice .....	36
4.9. Potencijali razvoja turizma Zaprešića i okolice .....	38
5. ZAKLJUČAK .....	40
POPIS LITERATURE.....	41
POPIS TABLICA .....	45
POPIS GRAFOVA .....	46

## **SAŽETAK**

Ovaj završni rad istražuje turističke resurse koje nudi Zagrebačka županija odnosno potencijale razvoja specifičnih oblika turizma Zagrebačke županije na temelju prirodnih i društvenih turističkih resursa. U radu su prvo objašnjeni počeci turizma u Hrvatskoj, analizirano je postojeće stanje na turističkom tržištu odnosno prilike i ograničenja samog razvoja turizma kao i obilježja turističke ponude i potražnje. S obzirom na to da je turizam jedna od najrelevantnijih gospodarskih aktivnosti u Republici Hrvatskoj, a ostvareni prihodi najviše se odnose na Primorsku Hrvatsku, provedena je i detaljna analiza potencijala za razvoj kontinentalnog turizma u Republici Hrvatskoj koji može biti alternativa za prenapučenu jadransku obalu. U radu su detaljno analizirani turistički resursi Zagrebačke županije kao najrazvijenije županije u Kontinentalnoj Hrvatskoj te potencijalne vrste turizma i aktivnosti koje se mogu razviti na temelju njihovog postojanja. Istražen je i svaki od gradova s pripadajućom okolicom te su navedene sve prednosti, nedostaci, prijetnje i prilike navedenog područja i načini na koje možemo privući goste u Zagrebačku županiju.

Ključne riječi: kontinentalni turizam, Zagrebačka županija, specifični oblici turizma

## **SUMMARY**

This final thesis investigates the tourism resources that Zagreb County offers, respectively, the potential for the development of specific forms of tourism in Zagreb County based on natural and social tourism resources. The thesis first explains the beginnings of tourism in Croatia and analyzes the current state of the tourism market, respectively, the opportunities and limitations of tourism development, as well as the characteristics of tourism supply and demand. Considering that tourism is one of the most relevant economic activities in the Republic of Croatia, and the revenues generated mostly relate to coastal Croatia, a detailed analysis of the potential for the development of continental tourism in the Republic of Croatia, which can be an alternative for the overcrowded Adriatic coast, was also carried out. The thesis analyzes in detail the tourism resources of Zagreb County the most developed county in Continental Croatia, as well as the potential types of tourism and activities that can be developed based on their existence. Each of the cities with its surrounding area has been researched, and together with all the advantages, disadvantages, threats, and opportunities of the mentioned area how we can attract guests to Zagreb County are also listed.

Keywords: continental tourism, Zagreb County, specific forms of tourism

# **1. UVOD**

## **1.1. Predmet i cilj rada**

Predmet ovoga završnoga rada su potencijali razvoja turizma u Zagrebačkoj županiji. Cilj rada je uz pomoć dostupne literature i izvora istražiti, identificirati i analizirati koje atraktivne turističke resurse Zagrebačka županija posjeduje te na koji se način oni mogu turistički valorizirati. Kako bi se to postiglo, detaljno će se istražiti svaki od gradova s okolicom u Zagrebačkoj županiji te će se dati primjeri specifičnih oblika turizma i aktivnosti koji bi se mogli razvijati na svakom od specifičnih područja.

## **1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja podataka**

Prilikom pisanja rada korišteni su sekundarni izvori podataka odnosno znanstvena i stručna literatura u tiskanom i digitalnom obliku, statistički podaci vezani za turističke posjete u Zagrebačkoj županiji i Kontinentalnoj Hrvatskoj, turistički vodiči te internetski članci vezani za turizam i turističke resurse. Navedeni podatci prikupljeni su istraživanjem internetske baze podataka te proučavanjem literature u knjižnici.

Također, pri pisanju rada korišteni su i primarni izvori podataka odnosno anketni upitnik koji je proveden na 100 ispitanika s područja Republike Hrvatske te glavnih emitivnih zemalja.

## **1.3. Sadržaj i struktura rada**

Rad se sastoji od pet cjelina podijeljenih u 22 podcjeline. U prvoj cjelini navedeni su predmet i cilj rada te izvori podataka i metode prikupljanja podataka. U drugoj cjelini opisuje se i analizira turizam Republike Hrvatske dok se u trećoj cjelini opisuje i analizira turizam Zagrebačke županije. Četvrta cjelina obrađuje svaki od gradova u Zagrebačkoj županiji s okolicama, odnosno turističke resurse koji su potencijal za razvoj turizma navedenog područja. U zadnjoj cjelini iznesen je zaključak samog rada koji je proizašao iz analize i istraživanja teme.

## **2. TURIZAM U HRVATSKOJ**

U navedenom poglavlju detaljno je opisan povijesni razvoj turizma u Hrvatskoj, identificirane su prilike i ograničenja vezana za razvoj turizma u Hrvatskoj, navedena su glavna obilježja koja se vežu za turističku ponudu Hrvatske te su istražene potrebe i afiniteti turističke potražnje današnjice. Na kraju poglavlja navedene su prednosti razvoja kontinentalnog turizma.

### **2.1. Povijesni razvoj turizma u Hrvatskoj**

Počeci razvoja turizma u Hrvatskoj, odnosno prva faza razvoja turizma u Hrvatskoj, odnosi se na razdoblje koje je zapravo preteča turizmu koji poznajemo danas. Prema Vukoniću (2005), kao pojave i događaje nalik turizmu koji su se javili na tlu današnje Hrvatske, izdvajaju se lječilišta s termalnom vodom poput Krapinskih, Daruvarskih i Varaždinskih toplica, gradnja Dioklecijanove palače koja je služila kao ljetnikovac za cara Dioklecijana te pojava hospicija odnosno preteča kasnijih gostionica i svratišta. Kasnije dolazi do pojava kavana u Rijeci te izgradnje svratišta u Zagrebu za osobe koje dolaze radi liječenja, posla ili školovanja. Prema Vukoniću (2005) zanimljivo je i izdvojiti da već 1810. godine dolazi do izgradnje prvog hotela u gradu Samoboru pod nazivom „K gradu Trstu“.

Drugu fazu razvoja turizma, koja se odnosi na kraj 19. stoljeća, obilježila je prema riječima Vukonića (2005) eksplozija zanimanja za krajolike, prirodne atrakcije, povijesno i kulturno nasljeđe te razne kulturne događaje u susjednim zemljama i prostorima. Kako su se hrvatski prostori sve više povezivali prometnicama, razvila se plovidba Jadranom, započelo se s izgradnjom željeznice, došlo je do mogućnosti za zadovoljenje navedene znatiželje. U ovoj fazi dolazi do stvaranja prvih ugostiteljskih objekata u lokalnom vlasništvu, razvoja jedriličarstva i parobrodarstva s prvim zabilježenim organiziranim putovanjima, još većeg razvoja klimatskih lječilišta, ali i stvaranja prvih rivijera (Opatijska, Crikvenička, Kaštelanska, Dubrovačka). Također, ovu fazu obilježava i početak turističkog buđenja srednje Dalmacije, buđenje svijesti o koristima koje može imati razvoj turizma te početci državnih intervencija u području turizma (zakonske odredbe, takse, statistike).

Treća faza razvoja turizma odnosi se na razdoblje od početka 20. stoljeća do kraja Prvog svjetskog rata. U navedenoj fazi dogodila su se brojna turbulentna društveno-politička zbivanja koja su usporila razvoj turizma te se stoga on odnosio na pojedinačne akcije i inicijative vezane za razvoj turizma. Najveći razvoj turizma u ovom periodu prema riječima



Čavlek et. al. (2011) odnosio se na zdravstveno-turistička mjesta poput Opatije, Crikvenice i Hvara te se vizija razvoja nekih mjesta temeljila na samom razvoju turizma (istarski gradići, Brijuni, Opatija, Crikvenica, Brač, Hvar, Novi Vinodolski, Mali Lošinj, Rab, Kaštela te Dubrovnik).

Četvrta faza razvoja turizma u Hrvatskoj je razdoblje između dva svjetska rata. U ovoj fazi dolazi do rasta turističkog prometa te turizam postaje iznimno važan dio državne gospodarske strukture. Dolazi i do razvoja turizma u manjim obalnim mjestima, popravljaju se državna turistička organizacija, donese se bitni zakonski propisi te inozemni turizam još uvijek dominira u Hrvatskoj. Vukonić (2005) izdvaja kako se u ovom periodu više od 80% inozemnog prometa odnosi na posjete turista iz samo šest europskih zemalja (Austrija, Njemačka, Italija, Engleska, Čehoslovačka i Mađarska) te kako je u to vrijeme Hrvatska raspolagala s više od 40 000 postelja u svim vrstama smještajnih kapaciteta.

Peta faza razvoja turizma odnosi se na razvoj turizma nakon Drugog svjetskog rata, a nju je obilježio vrlo intenzivan razvoj turizma. Ova faza prema riječima Čavlek et. al. (2011) može se podijeliti na dvije etape. Prva etapa odnosi se na etapu razvoja; u ovoj etapi naglasak je na obnovi države nakon rata, poticanju industrijalizacije te promjeni načina upravljanja gospodarstvom. U ovoj fazi, sve do 1951. godine domaći turisti dobivaju razne povlastice poput nižih cijena i popusta na prijevoz, a nakon ukidanja navedenih povlastica inozemni turistički promet prestiže udio u ukupnom turističkom prometu. Od 1960. godine Hrvatska svoje smještajne kapacitete obogaćuje ponudom smještaja u kampovima. Druga etapa navedene faze odnosi se na „zlatno doba hrvatskog turizma“ koje traje od 1965. do 1975. godine. Nakon privredne reforme država se odlučuje za strateški razvoj turizma jer uviđa brojne ekonomske koristi koje turizam donosi. Iako je riječ o periodu intenzivnog razvoja turizma, Pirjevec (1998) kao i brojni drugi stručnjaci kaže kako je ovo razdoblje bilo prepuno određenih problema (nedovoljno precizirano zakonodavstvo koje turizmu ne pridaje status izvoznika, odnosno ne primjenjuju se kriteriji po kojima ostali izvoznici ostvaruju stimulacije te problem deviznog priljeva, odnosno njegove registracije i podjele). Unatoč brojnim nedaćama, u ovom razdoblju zabilježeni su do tada najbolji rezultati vezani za turistički promet, broj kapaciteta, noćenja i turističkih posjetitelja. Povećanjem obima turističke ponude došlo je i do stvaranja preduvjeta za pozicioniranje na međunarodnom tržištu, a važan korak u pozicioniranju na inozemnim tržištima bilo je i otvaranje prvog hrvatskog turoperatora pod nazivom Bemextours 1981. godine te osnivanje prve hrvatske zrakoplovne kompanije pod nazivom Croatia Airlines.

Nakon pete faze dolazi do razdoblja Domovinskog rata u periodu od 1991. do 1995. godine tijekom kojeg su svi resursi uloženi u obranu teritorija, sanaciju šteta i pomoć stradalima. Nakon završetka rata, dolazi do šeste faze koja traje do kraja 20. stoljeća. U njoj se fokus prema riječima Vukonića (2005) stavlja na obnovu države, brojne gospodarske i društvene promjene (privatizaciju, restrukturiranje turističkog sustava, promjene u fiskalnoj politici vezane za porezna rasterećenja inozemnog organiziranog turističkog prometa, stimulacije za poduzetnike...). Javljaju se strani investitori koji žele ulagati u razvoj infrastrukture i smještajnih objekata, ali svoje želje ne mogu lako realizirati zbog nesređenog stanja u državi. U ovom periodu prema riječima Čavlek et. al. (2011) dolazi i do otvaranja velikog emitivnog tržišta istočne i srednje Europe čije potrošačke navike pogoduju povratku masovnog turizma na prostor Hrvatske.

Turizam u Hrvatskoj od 2000-tih pa sve do danas se prema riječima Bartolucija (2013) i dalje veže uz brojne privatizacijske afere koje usporavaju razvoj turizma, neplansku gradnju i preveliko opterećenje infrastrukture u Primorskoj Hrvatskoj, nedostatak kvalitetne radne snage, nepovoljnu poduzetničku klimu te neriješene zemljišno-knjižne odnose. Tijekom posljednjih 50 godina uloženo je dosta sredstava u turističke objekte, infrastrukturu i ostale sadržaje koje nije moguće ekonomski valorizirati ili zamijeniti putem drugih gospodarskih djelatnosti. Iz toga se zaključuje kako je iznimno važno otkloniti i ublažiti sve probleme vezane za razvoj turizma kako bi se on i dalje mogao odvijati jer ima značajnu ulogu u gospodarskom razvoju Hrvatske.

## 2.2. Prilike i ograničenja razvoja turizma u Hrvatskoj

U tablici niže navedene su neke od glavnih prilika i ograničenja koja se odnose na razvoj turizma u Hrvatskoj.

Tablica 1- Prilike i ograničenja razvoja turizma u Hrvatskoj

<b>Prilike</b>	<b>Ograničenja</b>
Vrlo povoljan geoprometni položaj	Sezonski karakter
Dobra prometna povezanost	Neplanska gradnja objekata
Raznolikost i očuvanost prirodnih i kulturno-povijesnih resursa	Nedovoljna podrška malim i srednjim poduzetnicima
Povoljna klima	Nedostatak hotelskih smještaja i kampova
Brojna zaštićena područja	Visoki troškovi poslovanja

Iskustvo u turizmu	Nesređeni zemljišno-knjižni odnosi
Relativna kvaliteta turističke ponude	Birokracija
Zainteresiranost turista za destinaciju	Neadekvatno školovanje i male plaće turističkih radnika
Mogućnost za razvoj brojnih specifičnih oblika turizma i brendiranje destinacija	Odljev mozgova
Održivi razvoj turizma	Krize, ratovi, klimatske promjene

IZVOR: izrada autorice

### 2.3. Obilježja turističke ponude Hrvatske

Prema riječima Vukonić i Čavlek (2001) turistička ponuda definira se kao dio tržišta koje se pojavljuje kao ponuđač robe i usluga odnosno kao ona količina robe i usluga koja se nudi po određenim cijenama radi zadovoljenja turističkih potreba. Kako bi se moglo uspješno upravljati razvojem turizma nekog područja, prema Čavlek et. al., (2011) važno je znati karakteristike turističke ponude: heterogenost (uvjetovana heterogenošću potražnje), diverzificiranost (sastoji se od brojnih različitih elemenata), neelastičnost (kapaciteti koji se teško prilagođavaju promjenama u potražnji), statičnost (nemogućnost prostornog premještanja) te sezonski karakter.

Bilen i Bučar (2004) razlikuju primarnu turističku ponudu (prirodni i antropogeni resursi, infrastruktura, ambijent i razvijenost prometa) te sekundarnu turističku ponudu (objekti za smještaj, prehranu i razonodu turista). Prema riječima Čorak et. al., (2014), ovisno o kvaliteti turističke ponude odnosno atraktivnosti resursa i prostora, organizaciji turizma i turističkog posredništva, kvaliteti pruženih usluga (u ugostiteljstvu, prijevozu i sl.) te raznovrsnosti elemenata turističke ponude, neka će destinacija intenzivnije privlačiti turiste, odnosno imati veću turističku potražnju.

Prema riječima Bilen i Bučar (2004) prvi od elemenata turističke ponude odnosi se na atraktivne elemente, a u njih se ubrajaju prirodni i antropogeni elementi. Republika Hrvatska bogata je brojnim prirodnim i antropogenim resursima koji u velikoj mjeri privlače turiste iz raznih dijelova svijeta. Od prirodnih resursa posebice se izdvaja povoljna klima, prilično očuvana priroda i brojna zaštićena područja, planine, čisto more i atraktivna razvedena obala, brojne rijeke, jezera i slapovi, bogatstvo flore i faune, termalni izvori, očuvane šume... Iako su prirodni resursi zaista brojni, prema riječima Lalin (2021), njihova turistička valorizacija i dalje nije u potpunosti provedena te tijekom ljetnih mjeseci dolazi do velikog pritiska na

prirodne resurse. Stoga se zaključuje kako bi se, za dugoročno uspješan razvoj turizma, trebalo voditi više računa o upravljanju i očuvanju prirodnih resursa.

Također, Hrvatska ima i brojne antropogene resurse koji su turistima privlačni, a odnose se na bogatu kulturnu baštinu (stari gradovi, antički spomenici, palače, muzeji, crkve...), brojne moderne i tradicijske festivale, raznovrsnu i bogatu gastronomiju, tradicijske obrte, sportske priredbe... Kako bi navedeni elementi ostali atraktivni, važno je voditi brigu o maksimalnom broju posjetitelja destinacije, ekološkoj održivosti, surađivati s lokalnom zajednicom i poduzećima u turizmu, raditi na razvoju specifičnih oblika turizma koji ne štete okolišu, educirati zaposlene i turiste te postaviti stroža pravila i standarde kako bi se ograničilo uništavanje resursa. (Index.hr, 2023.)

Drugi element turističke ponude prema Bilen i Bučar (2004) su komunikacijski elementi, odnosno elementi vezani uz prijevoz i prometnu infrastrukturu. Iako Hrvatska ima vrlo dobru mrežu prometnica, ulaganje u izgradnju nove prometne infrastrukture jedan je od preduvjeta kontinuiranog održivog razvitka. (Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture, 2024.) Tako bi se, na primjer, moglo poraditi na prometnoj povezanosti Središnje Hrvatske te većem broju avionskih letova u velike gradove, ali i izgradnji i poboljšanju željezničkog prometa koji je ekološki najprihvatljiviji. Također, riječni promet skoro je u potpunosti zanemaren, a skriva velik potencijal za razvoj riječnih krstarenja.

U receptivne elemente turističke ponude ubrajaju se objekti za smještaj, prehranu i rekreaciju gostiju te su oni prema riječima Bilena i Bučar (2004) izvanredno važni u donošenju odluke o izboru turističke destinacije. Kako bi receptivni elementi turističke ponude zadovoljili potrebe turista, potrebno je razmišljati o njihovoj kvaliteti odnosno poraditi na ponudi i raznolikosti sadržaja i usluga, povećati broj hotela, kampova i sadržaja u njima. (Hrvatska turistička zajednica, 2020.)

Kako bi turistička ponuda Hrvatske bila kvalitetnija, trebalo bi se poraditi na ulaganju u kvalitetnu radnu snagu odnosno poboljšati uvjete rada i plaće radnika u turizmu, smanjiti sezonalnost promoviranjem i razvojem destinacija i dodatnih aktivnosti u unutrašnjosti Hrvatske tijekom i izvan sezone, uskladiti cijene i vrijednosti turističkih usluga i proizvoda, tematski definirati smještajne kapacitete, ulagati u povećanje sigurnosti te voditi računa o ekološkoj održivosti. (Ministarstvo turizma i sporta, 2022.)

## 2.4. Obilježja turističke potražnje

Jedan od najupečatljivijih trendova u dosadašnjem razvoju turizma zasigurno je trend rasta turističke potražnje. Prema riječima Čavlek et. al. (2011) dolazi do sve veće mobilnosti turističke potražnje koja utječe na sve veće podudaranje u sklonostima turističkih potrošača odnosno dolazi do trenda rastuće standardizacije i homogenizacije turističkog tržišta. Globalizaciju turističke potražnje nemoguće je promatrati odvojeno od tehnološkog napretka. Drugim riječima, prema Vukasović Lončar (2020), internet je turistima omogućio pristup velikom broju informacija, usporedbu destinacija, komunikaciju i razmjenu iskustava s ostalim putnicima te brz odgovor na sve upite vezane uz putovanje. Iz toga se zaključuje kako su moderni turisti sve informiraniji, imaju bezbroj opcija na raspolaganju, traže bolju kvalitetu usluge za nižu cijenu odnosno traže veću vrijednost za novac te se sve češće odlučuju za samostalnu organizaciju putovanja. Također, Čavlek et. al., (2011) kažu kako na turističku potražnju uvelike utječu i demografski trendovi (starenje stanovništva i manji broj djece u obiteljima) u razvijenijim zemljama te povećanje životnog standarda i rast srednjeg sloja stanovništva što ljudima ostavlja više novca na raspolaganju za putovanja. Moderan, užurban i stresan način života dovodi do sve veće potrebe za odmorom i bijegom od svakodnevnog života te se stoga turisti sve češće odlučuju za kratka putovanja. Prema riječima Bičić (2018) sve više ljudi bježi u turističku potrošnju s ciljem kompenzacije otuđenja od sebe i svoje prirode. Moderni turisti traže individualniji pristup organizaciji putovanja, drugačija i autentična putovanja u neobične destinacije, za njih putovanje predstavlja stil življenja te u destinaciji žele iskusiti što više aktivnosti po kojima će pamtiti odmor. To potvrđuju i riječi Marković Vukadin (2018) koja kaže kako turisti žele biti uključeni u nove i uzbudljive oblike turizma kroz koje će biti uključeni u turističku priču pojedine regije kroz brojne specifične oblike turizma. Također, prema riječima Lalin (2021), razvojem turizma dolazi do promjena u navikama turista pa se sve više javlja potražnja za destinacijama koje su bogate prirodnim resursima. Modernog turista iznimno zanima očuvanost prirodnih resursa te kod svakog pojedinca raste svijest o ekološki osviještenom načinu života i putovanja pa se stoga razvijaju aktivnosti i oblici turizma vezani uz očuvanje okoliša.

## **2.5. Prednosti razvoja kontinentalnog turizma u Hrvatskoj**

Kao što je ranije spomenuto, jedno od glavnih obilježja turizma Republike Hrvatske je sezonalnost, odnosno velik broj turista koji u Hrvatsku dolaze tijekom ljetnih mjeseci te preopterećuju kapacitete i infrastrukturu što dovodi do nezadovoljstva lokalnog stanovništva, ali i smanjenja kvalitete odmora samih turista. Osim navedenog, prevelik broj turista šteti i okolišu, a prema riječima Blaževića (2007) upravo je očuvan okoliš temeljni turistički resurs odnosno bez njega turizam ne može funkcionirati. Kao što je već zaključeno, cijela Hrvatska nudi brojne prirodne i antropogene resurse na kojima se mogu temeljiti brojni selektivni oblici turizma, a brojni atraktivni resursi nalaze se i u Kontinentalnoj Hrvatskoj. Kontinentalni turizam može biti odlična alternativa za odmor tijekom cijele godine u manje napućenom mjestu u kojem će gost dobiti individualni pristup, visoku kvalitetu usluge te jedinstven odmor ispunjen brojnim interesantnim aktivnostima. Razvojem kontinentalnog turizma, a sve zahvaljujući brojnim resursima, Hrvatska se može izdvojiti od konkurencije s brojnim specifičnim oblicima koji se mogu razvijati na temelju postojećih resursa. Neki od oblika turizma koji imaju velik potencijal i popularni su među gostima odnose se na zdravstveni turizam, sportski turizam (biciklizam, golf turizam, lovni turizam, ribolovni turizam, planinarenje, wellness turizam...), kulturni turizam, seoski turizam, ekoturizam, vjerski turizam, gastro turizam, eno turizam, poslovni turizam te pustolovni turizam. S obzirom na to da se i dalje velik dio Kontinentalne Hrvatske odnosi na ruralni dio zasigurno postoji velik potencijal za razvoj ruralnog turizma. Prema riječima Demonje i Ružića (2010) važnost ruralnog turizma odgleda se u interakciji poljoprivredne proizvodnje te proizvodnje tradicionalnih proizvoda, prezentiranja tradicije, gastronomije i turističkih usluga te korištenja već postojećih resursa. Iz svega navedenog, zaključuje se kako bi razvojem turizma na području Kontinentalne Hrvatske došlo do očuvanja prirodne i kulturne baštine jer bi se na taj način lokalna zajednica podsjetila na vrijednosti samih resursa, ali bi se i turisti educirali o povijesti i tradiciji. Također, razvoj turizma ovoga područja potaknuo bi i poduzetnike i poljoprivrednike da se nastave baviti svojim zanatima, smanjilo bi se iseljavanje i podignuo životni standard jer bi se otvaranjem turističkih objekata otvorila brojna radna mjesta.

### **3. TURIZAM U ZAGREBAČKOJ ŽUPANIJI**

U navedenom poglavlju detaljno se opisuje i analizira stanje turizma u Zagrebačkoj županiji. Kako bi analiza bila potpuna, započelo se s istraživanjem samih početaka razvoja turizma u Zagrebačkoj županiji, a u kasnijim podpoglavljima navedeni su podaci vezani za posjećenost Zagrebačke županije, provedena je detaljna SWOT analiza Zagrebačke županije kao turističke destinacije te su navedeni društveni, ekonomski i ekološki učinci razvoja turizma u Zagrebačkoj županiji. Također, u ovom poglavlju naveden je i daljnji plan razvoja turizma Zagrebačke županije koji su donijele krovne institucije. Uz to, kako bi se saznale potrebe i mišljenja potencijalnih gostiju provedena je i anketa vezana za turizam Zagrebačke županije čiji se rezultati nalaze na kraju ovoga poglavlja.

#### **3.1. Razvoj turizma Zagrebačke županije**

Prema riječima Mačković (2022), razvojem građanskog društva i povećanjem platežne moći stanovništva u 19. stoljeću, sve veći broj ljudi putuje izvan svog mjesta boravišta. Tijekom prve polovice 20. stoljeća u Zagrebačkoj županiji zabilježeni su posjeti srednjih i viših slojeva turista iz Zagreba i drugih dijelova Hrvatske s motivom odmora i rekreacije. Prema riječima Mačković (2022), najviše se razvijaju vjerski i zdravstveni turizam. Turizam se postepeno sve više razvijao te je tijekom razdoblja između dva svjetska rata Zagrebačka županija bila popularna destinacija za odmor gostiju iz Kraljevine Jugoslavije. Prema riječima Vukonića (2005), velik zamah dobilo je izletništvo, a izleti su se najviše odnosili na područje Medvednice i Samobora. Nakon Drugog svjetskog rata na odmor su počeli odlaziti i pripadnici radničke klase jer je, prema riječima Vukonića (2005), svatko u novoosnovanoj državi imao pravo na rad, ali i na odmor, a tome pridonosi i činjenica da se izostanak stranih turista nakon rata trebao nadoknaditi domaćim turistima. Nakon Domovinskog rata, turizam Zagrebačke županije, kao i cijele Hrvatske, polako se počinje razvijati te s razvojem turističke ponude dolazi i do interesa turističke potražnje za Zagrebačkom županijom kao destinacijom. U to vrijeme, Zagrebačka županija postala je privlačna destinacija za vikend putovanja i izlete, a glavni su se oblici turizma tada odnosili na ruralni turizam, kulturni turizam te eno-gastronomski turizam. S vremenom se počeo razvijati i sportski turizam (planinarenje, ribolovni turizam, biciklizam, wellness turizam) te se počela isticati važnost ekološke održivosti i suradnje s lokalnom zajednicom u pružanju turističkih usluga.

Danas je Zagrebačka županija treća po broju stanovnika u Republici Hrvatskoj te je ujedno i jedna od najrazvijenijih županija u Hrvatskoj. Kako bi se turizam ove županije još više

razvio, Zagrebačka županija nastoji pratiti suvremene turističke trendove, diverzificirati ponudu, implementirati nova tehnološka rješenja te brendirati destinaciju kao ekološki održivu destinaciju s aktivnostima za svačiji ukus. (Turistička zajednica Zagrebačke županije, 2020.)

## **3.2. Posjećenost Zagrebačke županije**

Zagrebačka županija orijentirana je prema metropoli Zagrebu te s njim čini prirodnu cjelinu, no u usporedbi sa Zagrebom, Zagrebačka županija nudi zelenu oazu mira, ali i brojne kulturne i prirodne sadržaje za svakoga. Neki od najznačajnijih motiva dolazaka turista u Zagrebačku županiju odnose se na aktivni odmor, brojne manifestacije vezane za hranu, vino, bogatu kulturu i tradiciju, zdravstveni turizam, bogatu gastronomiju i tradiciju vinarstva te očuvanost prirode. Iz godine u godinu, nastavlja se trend povećanja interesa turista za Zagrebačku županiju. Prema najnovijim podacima, u Zagrebačkoj županiji je u 2023. godini ostvareno 148 628 dolazaka i 265 018 noćenja gostiju što je oko 18% više dolazaka i oko 15% više noćenja turista u odnosu na 2022. godinu. Najviše gostiju boravilo je u Velikoj Gorici, Jastrebarskom, Svetoj Nedelji, Samoboru i Ivanić-Gradu. (DZS, 2024.)

Činjenicu da je Zagrebačka županija sve popularnija turistička destinacija svakako potvrđuje i nagrada za jedan od najboljih turističkih filmova godine u kategoriji turističkih proizvoda koju je osvojila na 35. dodjeli World Tourism Film Awards održanoj 2023. godine. Naime, zahvaljujući promotivnom filmu „Okusi prije svega“, Zagrebačka županija osvojila je prestižno četvrto mjesto. U filmu se prikazuju prirodna baština, bogata kultura, običaji i tradicija ovog kraja te neizostavna eno-gastronomska ponuda koji su poziv posjetiteljima da istraže zeleni prsten koji okružuje hrvatsku metropolu. Ovo priznanje velik je dokaz kako je Zagrebačka županija na pravom putu da postane najznačajnija kontinentalna

zelena destinacija koja nudi autentične turističke sadržaje te želi postići povezivanje turista s turističkom destinacijom. (Turistička zajednica Zagrebačke županije, 2023.)

Turisti su najviše posjećivali lokacije poput Plešivice i ugostiteljskih objekata i vinarija koje se tamo nalaze, Žumberačko gorje, Medvednicu, Samobor, kuće za odmor s wellnesom i saunama te ugostiteljskom ponudom, hotel Sport u Ivanić-Gradu, Turopoljsku regiju, seosko domaćinstv „Kezele“. Najposjećenije manifestacije odnose se na „Bučijadu“, „Dane Jelačića“, „Samoborski fašnik“, „Međunarodni viteški turnir“ te „Kaj su jeli naši stari“. Što



se tiče aktivnog odmora, najveći interes iskazan je za biciklizam, planinarenje, jahanje, paintball, igranje golfa, paragliding, zip line te ribolov. (Turistička zajednica Zagrebačke županije, bez. dat.)

Najbrojniji gosti pored domaćih, bili su gosti iz Njemačke, Italije, Nizozemske, Bosne i Hercegovine, Poljske, SAD-a, Austrije, Bugarske, Kine, Francuske, Srbije i Slovenije. Prema organizaciji dolaska, ostvareno je oko 85% individualnih dolazaka gostiju. (Službena stranica Zagrebačke županije, 2024.)

### 3.3. SWOT analiza Zagrebačke županije kao destinacije turizma

U tablici niže prikazana je SWOT analiza koja pokazuje snage, slabosti, prilike i prijetnje Zagrebačke županije, a one proizlaze iz socio-kulturnog, gospodarskog i političkog okruženja. Navedena tablica nastala je kao rezultat istraživanja iz različitih izvora.

Tablica 2- SWOT analiza Zagrebačke županije

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> <li>- geografski položaj</li> <li>- blizina Zagreba</li> <li>- dobra prometna mreža</li> <li>- povoljna klima</li> <li>- brojni neiskorišteni prirodni i kulturni resursi</li> <li>- brojni festivali i manifestacije</li> <li>- dobra infrastruktura</li> <li>- sigurnost</li> <li>- tradicijski obrti</li> <li>- očuvana priroda</li> <li>- kvaliteta ugostiteljske ponude</li> <li>- pozitivan stav Županije prema razvoju turizma</li> <li>- imidž „zelene okolice Zagreba“</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- iseljavanje i odljev mozgova</li> <li>- nedovoljna podrška poduzetnicima</li> <li>- needuciranost stanovnika o potencijalima turizma</li> <li>- nedovoljno efikasne marketinške aktivnosti</li> <li>- siva ekonomija</li> <li>- nedovoljno investitora</li> <li>- visoki troškovi ulaganja</li> <li>- nedovoljna povezanost gospodarstva s turizmom</li> <li>- nedovoljna prometna povezanost nekih dijelova županije</li> <li>- nedostatak smještajnih kapaciteta više kategorije</li> </ul>

<ul style="list-style-type: none"> <li>- postojanje strategije za razvoj turizma</li> <li>- tradicija u pružanju turističkih usluga</li> <li>- razvijenost vinskih cesta</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- neriješeni imovinsko-pravni odnosi</li> <li>- nedovoljno razvijen destinacijski menadžment</li> </ul>
<b>PRILIKE</b>	<b>PRIJETNJE</b>
<ul style="list-style-type: none"> <li>- razvoj specifičnih oblika turizma</li> <li>- razvoj kulturnih ruta</li> <li>- suradnja s lokalnom zajednicom</li> <li>- privlačenje stranih investitora</li> <li>- EU fondovi za razvoj turizma</li> <li>- prenamjena zapuštenih objekata u svrhe turizma</li> <li>- suradnja među gradovima</li> <li>- stvaranje imidža županije</li> <li>- razvoj poduzetništva</li> <li>- suradnja s poljoprivrednicima</li> <li>- produljenje sezone i smanjenje sezonalnosti</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- konkurencija s obližnjih tržišta</li> <li>- prirodne katastrofe</li> <li>- ekonomske nestabilnosti i krize</li> <li>- ratovi</li> <li>- bolesti</li> <li>- ekološki problemi</li> <li>- migracije</li> <li>- terorizam</li> <li>- nedovoljna prepoznatljivost</li> <li>- nedovoljna suradnja s lokalnim stanovništvom</li> </ul>

Izvor: izrada autorice

Kao ključni faktori uspjeha, odnosno snage za razvoj turizma u Zagrebačkoj županiji, izdvajaju se dobar geografski položaj odnosno blizina Zagreba koji je dobro prometno povezan sa Zagrebačkom županijom što turistima uvelike olakšava pristup do mjesta koje žele posjetiti. Osim toga, Zagrebačka županija ima imidž „zelene okolice Zagreba“ zahvaljujući brojnim očuvanim prirodnim resursima, odnosno bogatstvu flore i faune, brojnim parkovima prirode te zaštićenim područjima pogodnim za razvoj brojnih specifičnih oblika turizma (planinarenje, biciklizam, ekoturizam, seoski turizam...) Osim prirodnih bogatstava i povoljne klime koja je također iznimno bitna pri odabiru destinacije, Zagrebačka županija nudi i zanimljive kulturne resurse koji su i dalje nedovoljno iskorišteni, a mogu biti temelj u osmišljanju različitih turističkih događanja i radionica za brojne ciljane skupine turista. Snage Zagrebačke županije su i postojanje brojnih tradicijskih obrta, manifestacija, festivala domaće hrane te vinskih cesta koje su također velik potencijal za daljnji razvoj turizma ove županije. Također, snaga Zagrebačke županije je i postojanje tradicije u pružanju kvalitetnih turističkih usluga. Drugim riječima, ovo područje već ima

razvijen turistički i izletnički lanac vrijednosti što uvelike olakšava pozicioniranje na tržištu. U pozicioniranju na tržištu uvelike potpomaže i činjenica da Zagrebačka županija ima pozitivan stav prema daljnjem razvoju turizma te već razrađenu strategiju daljnjeg razvoja turizma koja se temelji na učinkovitom iskorištavanju svih resursa uz brigu o ekološkoj održivosti.

Slabosti s kojima se Zagrebačka županije susreće pri razvoju turizma odnose se na nedostatak financijskih sredstava za ulaganja u veće projekte odnosno ograničene budžete lokalnih turističkih zajednica te nedostatak potencijalnih investitora koji bi uložili u razvoj turističkih kapaciteta i infrastrukture. Osim toga, slabost Zagrebačke županije je i nedovoljna i neefikasna promocija turističkih usluga i resursa zbog koje je i dalje prisutan nedostatak prepoznatljivosti na međunarodnom turističkom tržištu. Kao slabosti se izdvajaju i infrastrukturni izazovi odnosno manjak smještajnih objekata većeg kapaciteta i više kategorije te nedostatak inovativnih smještajnih objekata. Osim toga, u nekim dijelovima županije nedostatak je i slabo razvijena prometna infrastruktura koja otežava dolazak turista u destinaciju. Kao neke od slabosti ističu se i nedovoljna podrška poduzetnicima koja se odnosi na ulaganja u projekte ili pokretanja vlastitog posla, a slabost je i iseljavanje stanovništva, ponajviše iz ruralnih krajeva, odnosno odljev mozгова koji podrazumijeva iseljavanje obrazovanih stručnjaka koji bi mogli provesti promjene u turističkoj ponudi županije. U nekim dijelovima županije i dalje se ne prepoznaju potencijali razvoja turizma među lokalnim stanovništvom, ali i turističkim zajednicama te su važni resursi uništeni ili onečišćeni. Kao slabost se javljaju i siva ekonomija te neriješeni imovinsko-pravni odnosi koji utječu na iskorištavanje pojedinih resursa na način da ga usporavaju ili u potpunosti onemogućuju.

Prilike za razvoj turizma u Zagrebačkoj županiji odnose se na mogućnosti razvoja brojnih specifičnih oblika turizma zahvaljujući postojanju brojnih kulturnih i prirodnih resursa. Najznačajniji oblici odnose se na ekoturizam, biciklizam, planinski turizam, kulturni turizam, agroturizam, eno turizam, gastro turizam te kamping turizam. Također, brojni EU fondovi i programi odlična su prilika za revitalizaciju zapuštenih objekata u turističke svrhe, obrazovanje u području turizma, razvoj poduzetništva te poticanje poljoprivrede. Za razvoj cjelovitih turističkih proizvoda u Zagrebačkoj županiji važno je surađivati s lokalnom zajednicom, ali i s ostalim gradovima kako bi i lokalna zajednica imala koristi od razvoja turizma te kako bi se stvorio autentičan imidž županije. Zahvaljujući brojnim digitalnim platformama putem kojih se može doći do većeg broja ljudi, javlja se prilika za promocijom

Zagrebačke županije kao cjelogodišnje destinacije sa svim sadržajima i aktivnostima koje u određenom periodu nudi.

Prijetnje koje bi mogle utjecati na razvoj turizma Zagrebačke županije odnose se na nedovoljnu prepoznatljivost Zagrebačke županije kao turističke destinacije te konkurenciju s obližnjih tržišta poput Austrije i Slovenije koje imaju razvijen i svjetski prepoznat turizam, posebice aktivni turizam, ali i kvalitetniju ponudu smještajnih i ugostiteljskih objekata. Također, prijetnja razvoju turizma može biti i nedovoljna uključenost lokalnog stanovništva u razvoj turizma zbog otpora koje bi moglo pružiti tijekom gradnje ili prenamjene objekata te samog posjeta potencijalnih turista. Prijetnje koje prijete turizmu cijelog svijeta, pa tako i Zagrebačkoj županiji, odnose se na prirodne katastrofe, ekonomske nestabilnosti i krize, ratove, bolesti, terorizam, migrantske krize... Također, značajna prijetnja su i klimatske promjene koje utječu na senzualnost i održivost prirodnih atrakcija te na sama putovanja u Hrvatsku tijekom ljetnih mjeseci. Naime, putovanja tijekom ljeta, a posebice tijekom srpnja i kolovoza, postaju sve napornija i opasnija po život zbog visokih temperatura te stoga treba voditi računa i o toj činjenici tijekom planiranja razvoja turizma Zagrebačke županije.

### **3.4. Društveni, ekonomski i ekološki učinci razvoja turizma u Zagrebačkoj županiji**

Društveni učinci razvoja turizma odnose se na pozitivne i negativne posljedice koje imaju utjecaj na sve sudionike turizma, odnosno na lokalno stanovništvo, pružatelje usluga, turiste i turističke posrednike. (Stainton, 2023.) Pozitivni društveni učinci razvoja turizma vidljivi u Zagrebačkoj županiji odnose se na uključenost lokalnih stanovnika u razvoj turizma te očuvanja lokalne kulture i tradicije na način da i oni sudjeluju u pružanju turističkih usluga (npr. manifestacije i festivali omogućuju promociju i prodaju poljoprivrednih proizvoda, na imanjima se otvaraju restorani i prenoćišta uređeni u tradicijskom stilu, dolazi do povezivanja i razmjene znanja i iskustava lokalnog stanovništva s turistima...) Dolazi i do povećanja kvalitete života lokalne zajednice te povećanja svijesti o kulturi i običajima (npr. uređenjem biciklističkih i planinarskih staza i lokalno stanovništvo ima mogućnost koristiti ih, kroz razvoj turizma lokalno stanovništvo također se obrazuje o svom kraju te ga na taj način više cijeni...)

Negativni društveni učinci odnose se na opterećenje infrastrukture ukoliko se turizmom ne upravlja na optimalan način, gužve, buka, uništenje lokalne kulture (ukoliko se ona iskorištava jedino za komercijalne svrhe, a ne vodi se računa o očuvanju izvornog oblika resursa) te otpor lokalnog stanovništva prema turizmu (npr. zbog povećanih troškova života, gužvi, gubitka osjećaja privatnosti...) (Stainton, 2023.) U Zagrebačkoj županiji negativni učinci razvoja turizma i dalje nisu pretjerano vidljivi iz razloga što turizam nije razvijen u masovnim razmjerima, no oni u bliskoj budućnosti nisu neizbježni. Ukoliko se neće razmišljati o održivosti turizma i planiranju optimalnog broja gostiju, moglo bi doći do stvaranja prometnih gužvi, buke te komercijalizacije lokalnih običaja i kulture. Na taj način doći će do uništavanja lokalne kulture i smanjenja kvalitete života lokalnog stanovništva.

Pozitivni ekonomski učinci razvoja turizma odnose se povećanje proizvodnje i prihoda, stvaranje radnih mjesta, poduzetničke prilike koje se javljaju s razvojem turizma, priljev deviza, povećanje interesa investitora, poslovno umrežavanje ljudi te diverzifikaciju gospodarstva. (Stainton, 2023.) Kao pozitivne ekonomske učinke turizma u Zagrebačkoj županiji možemo izdvojiti povećanje proizvodnje i prihoda (npr. prodaja vina plešivičkih vinara, prodaja tradicijskih suvenira, prihodi od organiziranih radionica i tura...). Pozitivni ekonomski učinci odnose se i na stvaranje radnih mjesta u turizmu, ali i povezanim djelatnostima poput trgovine, poljoprivrede, građevine i prometa. Otvaranjem smještajnih i ugostiteljskih objekata, ali i svih ostalih objekata vezanih za pružanje usluga u turizmu te revitalizacijom srušenih objekata za turističke svrhe stvaraju se nova radna mjesta te se smanjuju migracije iz ruralnih krajeva prema Zagrebu. Također, neposredna blizina Zagreba čini jedinstvenu ekonomsku cjelinu i poduzetnicima olakšava svakodnevno poslovanje, a s dvadesetak uređenih i desetak gospodarskih zona u pripremi, policentrično razmještenih, Zagrebačka županija je regija velikog investicijskog potencijala i posljednjih godina jedna od gospodarski najbrže rastućih regija u Hrvatskoj. (Turistička zajednica Zagrebačke županije, 2020.) Od pozitivnih ekonomskih učinaka izdvajaju se i poduzetničke prilike koje se javljaju s razvojem turizma, odnosno povećava se svijest o izravnom, odnosno neizravnom uključivanju u turističke aktivnosti (otvaranje OPG-ova, prodaja domaćih proizvoda, organizacija radionica pripreme tradicijske hrane, otvaranje turističkih agencija...) Negativni ekonomski učinci razvoja turizma su povećanje cijena nekretnina, prisilna inflacija (ukoliko dođe do povećane potražnje robe i usluga) te prevelika ovisnost o emitivnim tržištima (ukoliko destinacija postane previše ovisna u turizmu). (Stainton, 2023.) Iako se u Zagrebačkoj županiji još nisu pojavili izraženiji negativni ekonomski učinci

povezani s razvojem turizma, ukoliko se turizam Zagrebačke županije ne bude strateški razvijao, moglo bi doći do povećanja cijena i troškova života zbog bogatih investitora i turista koji bi mogli zauzeti stambena područja što će izazvati nezadovoljstvo lokalnog stanovništva i potencijalno iseljavanje.

Pozitivni ekološki učinci razvoja turizma podrazumijevaju zaštitu prirodnih i kulturnih resursa, valorizaciju turističkih resursa s ciljem povećanja kvalitete života lokalnog stanovništva, zaštitu okoliša i bioraznolikosti, edukaciju lokalnog stanovništva i turista o ekološki održivom ponašanju te poticanje na ekološki održiv način života. (Stainton, 2023.) Pozitivne ekološke učinke razvoja turizma u Zagrebačkoj županiji možemo vidjeti na primjeru zaštićenih područja poput Crne mlake, Grgosove špilje, Varoškog luga, Stražnika te park-šume Tepec-Palačnik čijom se zaštitom očuvao ekosustav. (Zeleni prsten Zagrebačke županije, bez. dat.) Zaštitom ovih, ali i brojnih drugih područja potiče se očuvanje prirodnih i kulturnih resursa te se povećava ekološka svijest među turistima, ali i među lokalnim stanovništvom. Također, pozitivni ekološki učinci turizma vežu se i za održivu poljoprivredu i agroturizam, odnosno razvoj agroturizma potiče razvoj održive poljoprivrede kojom se osim štednje resursa postiže i šira primjena održivih praksi ukoliko se posjetiteljima poljoprivrednih gospodarstava predstavi važnost ovog načina proizvodnje hrane. U Zagrebačkoj županiji postoje poduzeća koja se bave proizvodnjom i prodajom organske hrane te gostima nude i smještaj (npr. poduzeće Repro Eko u okolici Jastrebarskog) koje osim što gostima nudi kvalitetne i domaće namirnice i smještaj u prirodi potiče turiste, ali i konkurenciju na ekološki održiv način života i putovanja.

Negativni ekološki učinci turizma odnose se na povećanje stvaranja otpada, povećanje koncentracije ugljičnog dioksida, onečišćenje voda, eroziju tla, neplansku gradnju koja narušava izgled prostora, veću potrošnju energenata te rušenje šuma i prirodnih staništa. (Stainton, 2023.) U Zagrebačkoj županiji negativni ekološki učinci turizma ponajviše se odnose na zagađenje okoliša otpadom od strane turista, ali i lokalnog stanovništva tijekom pružanja turističkih usluga. Za primjer možemo uzeti stari grad Samobor koji je iznimno uništen zbog ljudskog faktora odnosno bacanja smeća u samoj utvrdi. Osim toga, u manjoj mjeri javlja se i problem bespravne gradnje vikendica i kuća za odmor od kojih se ostvaruju veliki prihodi, no prostor na kojem se grade je trajno devastiran i degradiran te se neplaćanjem komunalija direktno oštećuje lokalno stanovništvo.

Kako bi svi dionici turističkog tržišta bili zadovoljni, potrebno je podjednako voditi računa o svim učincima razvoja turizma i interesima svih dionika turističkog razvoja odnosno razvijati prostorno-ekološki održivi turizam od kojeg će lokalna zajednica, turisti i pružatelji usluga dugoročno imati korist. Ovu tvrdnju potkrepljuju i Vukonić i Keča (2001) koji kažu da razvijati turizam na održivi način znači osigurati kontinuitet koristi lokalnom stanovništvu u ekonomskom i socijalnom okruženju te fizičkom okolišu.

### **3.5. Plan razvoja turizma Zagrebačke županije**

Prema „Strategiji turističkog razvoja Zagrebačke županije“ koju je 2016. godine napravio Institut za turizam, budućnost razvoja turizma u Zagrebačkoj županiji posvećena je održivom razvoju, brizi o prirodnim, kulturnim i ljudskim resursima te očuvanju tradicije i kulturne baštine. Osim toga, u percepciji turista Zagrebačka županija trebala bi se izdvajati kao destinacija bogatih eno-gastro, kulturnih i rekreacijskih sadržaja koji gostima pružaju odmor u autentičnom ambijentu uz sportske aktivnosti i zdrav način života. (TZ Zagrebačke županije, 2016.)

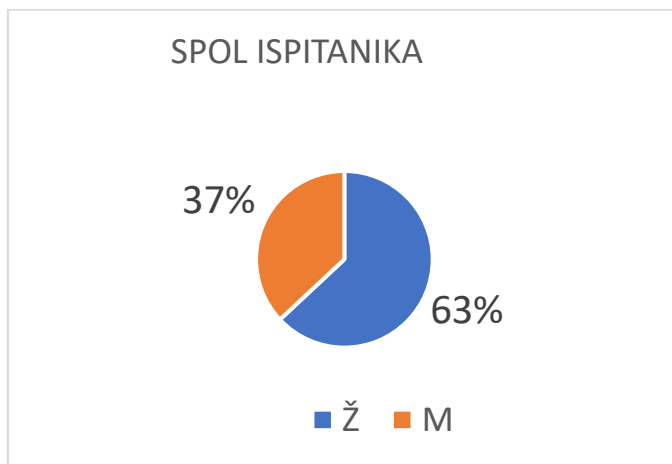
Prema riječima direktorice Turističke zajednice Zagrebačke županije, Ivane Alilović, vizija je Turističke zajednice Zagrebačke županije postati najbolja i najveća kontinentalna turistička destinacija u zemlji, koja svoju priču temelji na održivom turizmu. Vizija budućeg razvoja turizma Zagrebačke županije temelji se na promociji lokalnih eko proizvođača, gastronomije, tradicije i kulturne baštine, gradnji kuća za odmor u prirodi, aktivnom turizmu te predivnoj netaknutoj prirodi. Glavni cilj je dobiti oznaku Green Destinations na kojoj se predano radi, a njome bi se Zagrebačka županija svrstala na svjetsku kartu zelenih destinacija, čime bi bili korak bliže ostvarivanju vizije i predvođenju trendova u turizmu Kontinentalne Hrvatske. (Jutarnji.hr, 2023.)

Zagrebačka županija kontinuirano potiče rast i konkurentnost svih aspekata svog gospodarstva, a ovaj cilj između ostalog provodi u djelo dodjeljivanjem bespovratnih sredstava za kulturu, poduzetnike, za ruralni razvoj, turističke manifestacije te izgradnju i uređenje javne turističke infrastrukture ruralnih prostora. (Turistička zajednica Zagrebačke županije, 2020.)

### 3.6. Anketno istraživanje i rezultati

U svrhu pisanja završnog rada, provedeno je primarno istraživanje putem anketnog upitnika koji je samostalno osmišljen i proveden na 100 ispitanika s područja Republike Hrvatske te nekih od glavnih emitivnih zemalja (Njemačka, Austrija, Slovenija, Bosna i Hercegovina, Srbija). Istraživanje je provedeno na ispitanicima u dobi od 16 do 70 godina. U upitniku su ispitanicima postavljena jasna i jednostavna pitanja putem Google platforme za obrasce. Pitanja su uglavnom vezana za njihove turističke motive te želje i potrebe na samom putovanju te preferencije, interese i potrebe vezane za kontinentalni turizam, specifične oblike turizma te Zagrebačku županiju kao turističku destinaciju.

**Grafikon 1 - Spol ispitanika**

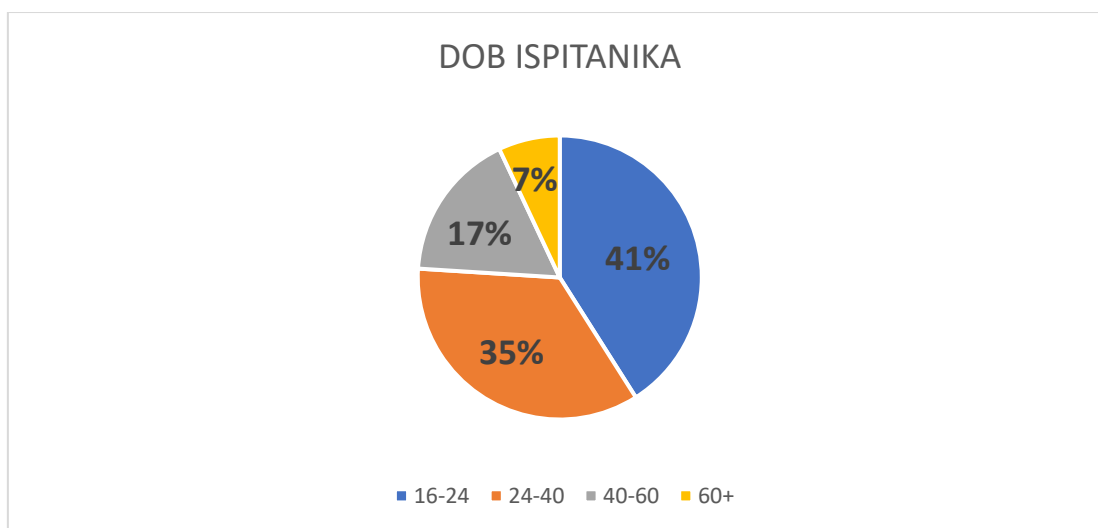


Izvor: anketno istraživanje autorice

Iz Grafikona 1 vidljivo je kako je u istraživanju sudjelovalo 63% osoba ženskog spola te 37% osoba muškog spola.



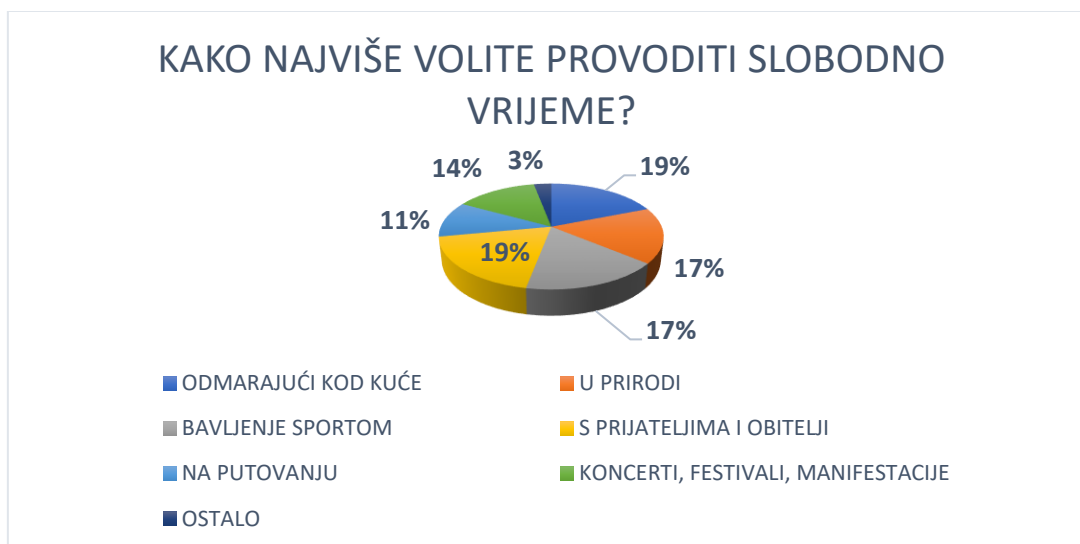
## Grafikon 2 - Dob ispitanika



Izvor: anketno istraživanje autorice

Iz Grafikona 2 vidljivo kako je u istraživanju sudjelovalo 41% osoba u dobi od 16 do 24 godine, 35% osoba u dobi od 24 do 40 godina, 17% osoba u dobi od 40 do 60 godina te 7% osoba u dobi od 60+ godina.

## Grafikon 3 - Odgovor na pitanje „Kako najviše volite provoditi slobodno vrijeme?“

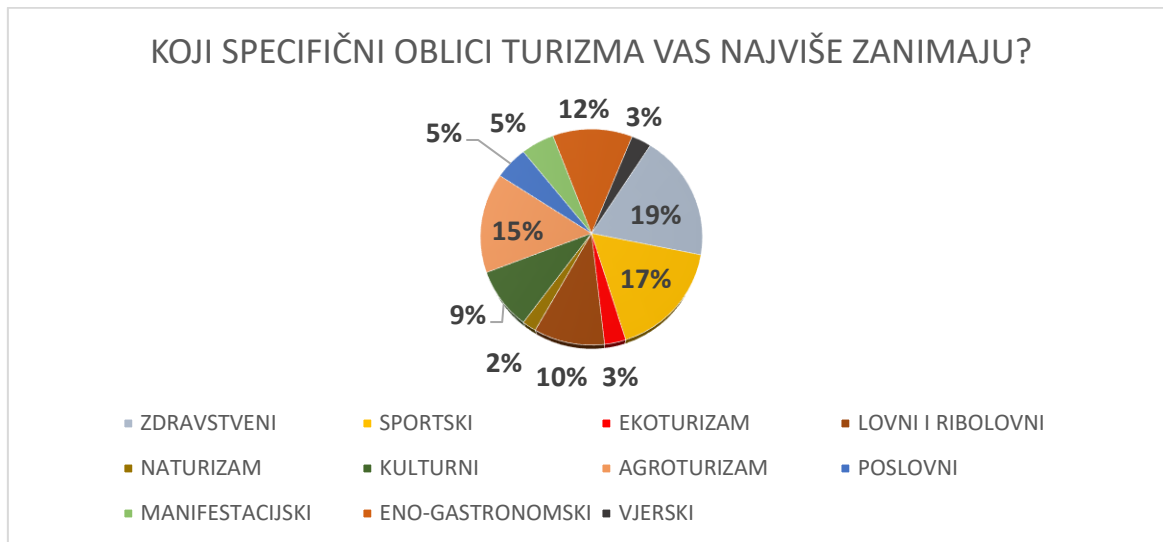


Izvor: anketno istraživanje autorice

Iz Grafikona 3 vidljivo je kako sudionici istraživanja najviše vole provoditi slobodno vrijeme odmarajući kod kuće, s obitelji i prijateljima, baveći se sportom te provodeći vrijeme u

prirodi. Slijede odlazak na koncerte, festivale i manifestacije te putovanja dok je 3% ispitanika odabralo opciju ostalo.

**Grafikon 4 - odgovor na pitanje "Koji specifični oblici turizma vas najviše zanimaju?"**

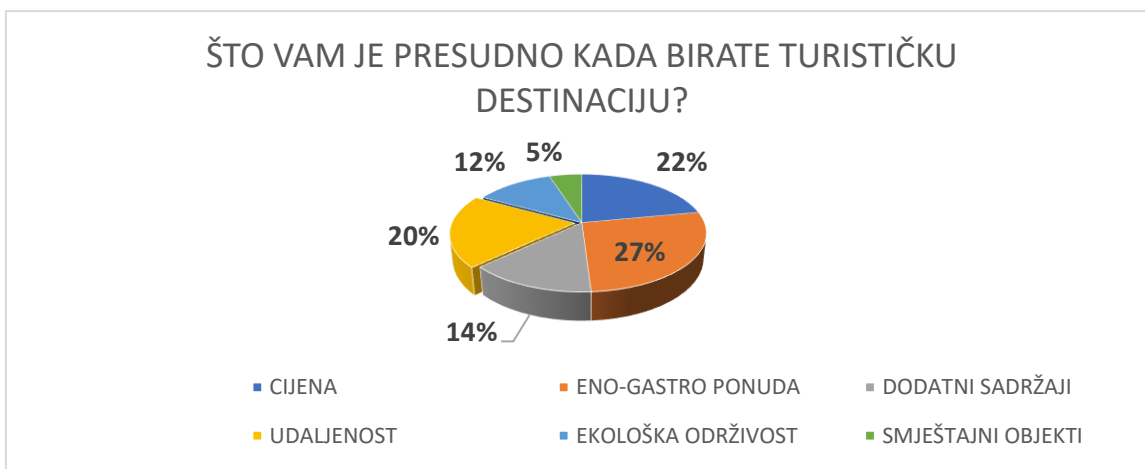


Izvor: anketno istraživanje autorice

Iz Grafikona 4 vidljivo je kako ispitanike najviše zanimaju agroturizam, zdravstveni te sportski turizam. Slijede ih eno-gastronomski turizam, lovni i ribolovni turizam, kulturni turizam, poslovni turizam te manifestacijski turizam. Ispitanici su najmanje interesa iskazali za ekoturizmom, vjerskim turizmom te naturizmom.

U navedenom pitanju ispitanici su mogli označiti više ponuđenih odgovora sukladno preferencijama. Izdvojeni su specifični oblici turizma za koje se smatra da imaju najveći potencijal za razvoj u Zagrebačkoj županiji.

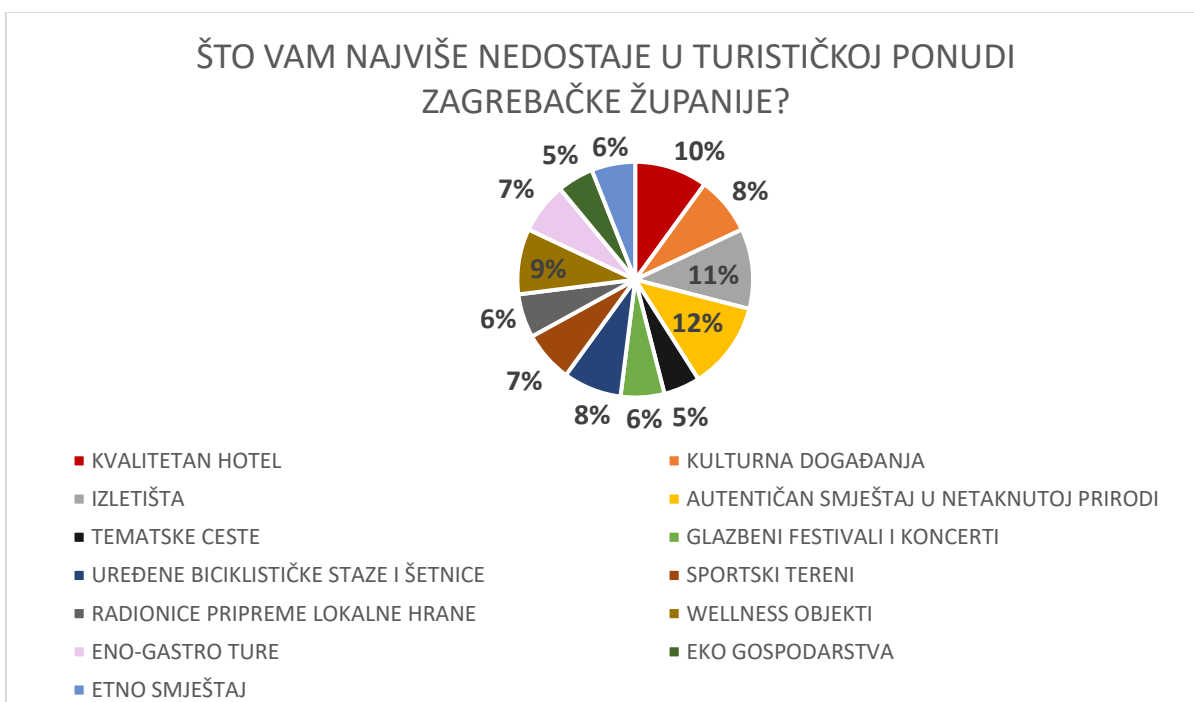
**Grafikon 5 - Odgovor na pitanje "Što vam je presudno kada birate turističku destinaciju?"**



Izvor: anketno istraživanje autorice

Iz Grafikona 5 zaključuje se kako su ispitanicima pri odabiru destinacije najvažniji elementi eno-gastro ponuda, cijena te udaljenost. Slijede ih dodatni sadržaji, ekološka održivost te smještajni objekti.

**Grafikon 6 - Odgovor na pitanje „Što vam najviše nedostaje u turističkoj ponudi Zagrebačke županije?“**



Izvor: anketno istraživanje autorice

Iz Grafikona 6 vidljivo je kako ispitanicima u turističkoj ponudi Zagrebačke županije najviše nedostaje autentičnih smještaja u netaknutoj prirodi, izletišta te kvalitetan hotel. Slijede wellness objekti, uređene biciklističke staze i šetnice, kulturna događanja, eno-gastro ture, sportski tereni, etno smještaj, radionice pripreme lokalne hrane, glazbeni festivali i koncerti, tematske ceste te eko gospodarstva.

Ispitanici su dobili još dva pitanja slobodnog odgovora. Prvo pitanje glasillo je „Na koji način smatrate da bi se Zagrebačka županija mogla izdvojiti od konkurencije kao privlačnija destinacija?“ U nastavku su izdvojeni neki od najzanimljivijih odgovora.

„Boljim marketingom i promocijskim aktivnostima. Npr. voditi TikTok i Instagram profile na kojima su dostupne sve informacije o smještajima, radionicama, aktivnostima te najnovijim vijestima.“

„Mogle bi se napraviti ture za turiste u obliku paket aranžmana u kojima bi se posjećivali gradovi, organizirale bi se etno radionice i isprobavala lokalna hrana i pića.“

„Mislim da bi se Zagrebačka županija mogla lako istaknuti od konkurencije zahvaljujući prekrasnoj netaknutoj prirodi u kojoj se mogu održavati razni oblici sportskog turizma.“

„Restauracijom i organiziranjem sadržaja u brojnim zapuštenim kulturnim objektima koji bi zasigurno bili zanimljivi turistima.“

„Zbog blizine Zagreba, smatram da postoji velik potencijal za razvoj poslovnog i wellness turizma te bi se upravo razvojem njih mogla brzo pozicionirati na tržištu.“

„Definitivno svojom eno-gastro ponudom. Moglo bi se više uložiti u suradnju s poljoprivrednicima i poticaje te ukomponirati njihova gospodarstva i proizvode u tematske ture.“

Drugo pitanje glasillo je „Koje aktivnosti/sadržaji na putovanju/izletu vas najviše zanimaju?“

„Dobra ponuda hrane i pića uz lijep ambijent.“

„Sportski sadržaji i očuvana priroda u okruženju.“

„Zainteresirana sam za radionice pripreme tradicionalne hrane, povijesne sadržaje, tradicijske obrte i sve vezano uz njih.“

„Najvažnija mi je wellness ponuda i velik izbor hrane i pića.“

„Sve vezano za adrenalin, vožnja quadova, adrenalinski park, paintball.“

„Autentičnost u svemu: odabrala bih i skuplji smještaj i restoran ukoliko nude autentičnu ponudu usluga.“

„Druženje sa životinjama na seoskom gospodarstvu.“

Istraživanjem se pokazalo kako ispitanici najviše vole provoditi slobodno vrijeme odmarajući ili s obitelji i prijateljima, a velik postotak ispitanika voli provoditi vrijeme i baveći se sportom te u prirodi. Iz navedenog se zaključuje da bi turisti mogli biti zainteresirani za aktivne oblike turizma te posjet izletištima uz bogatu eno-gastro ponudu i glazbeni program za uživanje i opuštanje s najbližima. Osim toga, ispitanici su naglasili kako su im najdraže aktivnosti, odnosno elementi turističke ponude na putovanju sportski sadržaji, očuvana priroda, dobra hrana i piće, wellness ponuda te kulturni sadržaji. Što se tiče specifičnih oblika turizma za koje su ispitanici najzainteresiraniji oni se odnose na zdravstveni, sportski, agroturizam te eno-gastronomski što je poticajan rezultat jer upravo za navedene oblike turizma postoji velik potencijal u Zagrebačkoj županiji. Pri odabiru turističke destinacije ispitanicima su najvažniji elementi eno-gastro ponuda, cijena te udaljenost. Eno-gastro ponuda Zagrebačke županije je dosta razvijena te ima potencijala za još veći razvoj, cijene su pristupačne u usporedbi s hrvatskom obalom te cijenama u emitivnim zemljama iz kojih su ispitanici, a većina Zagrebačke županije je odlično prometno povezana što definitivno smanjuje vrijeme putovanja bez obzira iz koje od destinacija gosti dolaze. Također, iz istraživanja smo saznali kako ispitanicima u turističkoj ponudi Zagrebačke županije najviše nedostaje autentičnih smještaja u netaknutoj prirodi, izletišta, kvalitetan hotel te wellness objekata. Uz strateško planiranje i kreativnost u izgradnji, smatra se kako Zagrebačka županija ima puno mogućnosti za razvoj autentičnih smještaja poput etno smještaja, glamping objekata, robinzonskog smještaja, ali i hotela s wellness ponudom i brojnim dodatnim sadržajima. Zahvaljujući bogatim prirodnim resursima uz kombinaciju s kulturom i tradicijom, izletišta također imaju odlične izgleda za uspjeh. Ispitanici su u istraživanju istaknuli nekoliko prijedloga za unapređenje atraktivnosti Zagrebačke županije kao turističke destinacije. Preporuke uključuju intenzivnije korištenje društvenih medija poput TikToka i Instagrama za promociju smještaja, radionica i aktivnosti. Također, naglasili su važnost paket aranžmana koji bi obuhvaćali posjete gradovima, organiziranje

etno radionica te degustaciju lokalne hrane. Sportski turizam u netaknutoj prirodi također je prepoznat kao potencijalno privlačna opcija, dok bi restauracija kulturnih objekata i organizacija kulturnih događaja mogli dodatno obogatiti turističku ponudu.

Iz navedenog istraživanja zaključuje se kako uistinu postoji velik interes za Zagrebačkom županijom kao turističkom destinacijom te kako ispitanici u njoj prepoznaju brojne potencijale za razvoj turizma. Detaljnijom analizom turističkih motiva i potreba može se dobiti bolji uvid u želje turista te se na temelju tih rezultata može razvijati turistička ponuda Zagrebačke županije.

## **4. ANALIZA TURISTIČKOG POTENCIJALA GRADOVA S OKOLICAMA U ZAGREBAČKOJ ŽUPANIJI**

U navedenom poglavlju analizirani su turistički potencijali za svaki od gradova s pripadajućim okolicama u Zagrebačkoj županiji. Drugim riječima, istraženo je koji turistički resursi postoje te koji bi se specifični oblici turizma mogli razviti na temelju njihova postojanja. Uz to, naveden je po jedan uspješan primjer poduzeća/ideje iz poslovne prakse vezan uz svaki od gradova za koje su uspješno pronađene informacije.

### **4.1. Potencijali razvoja turizma Dugog Sela i okolice**

Dugo Selo nudi mogućnost razvoja kulturnog turizma kroz povijest obitelji Drašković, ostatak Draškovićeve kule i kuće te templare. Također, mogao bi se razvijati i turizam baštine koji bi se prema riječima Šušnja (1998) temeljio na etno-naselju s nekoliko sačuvanih drvenih posavskih kuća, primjera tradicionalne posavske arhitekture koje se nalaze u Ferenčakovoj ulici. Osim toga, turizmu baštine svakako bi mogli pridonijeti nastupi KUD-a „Preporod“ te potencijalno organiziranje radionica pripreme tradicijske hrane s posavsko-prigorskog područja (savijača, domaći sir, fiš paprikaš, krpice sa zeljem...) te radionica izrade posuđa od keramike, igračaka od vune i drva. (TZ Dugog Sela, bez. dat.)

Također, crkva na Martin bregu te cijelo područje Martin brega moglo bi se urediti i postati izletišta i mjesto razvoja brojnih oblika sportsko-rekreacijskog turizma (hodanje, bicikliranje, jahanje, adrenalinski park...) te manifestacija i festivala (filmske večeri, koncerti, nastupi KUD-ova, tradicijske radionice, piknik, kazalište na otvorenom...) (TZ Dugog Sela, bez. dat.)

Osim toga, Martin breg je područje puno vinograda i kleti savršeno za razvoj eno-gastronomskog turizma. Eno-gastronomski turizam može se još bolje razvijati i ulaganjem u promociju i inovativniji razvoj već postojećih manifestacija „Stara jela z Dugog Sela“, „Martinje“ i „Vincekovo“ kako bi postali poznati i izvan lokalne zajednice. (Gradonačelnik.hr, 2022.)

Osim na Martin bregu, sportski turizam može se razvijati i u okolini Dugog Sela koja je bogata šumama (npr. paintball, teniski tereni, adrenalinski park, biciklizam...), ribnjacima (ribolovni turizam, odmor i rekreacija) te kroz već postojeća okupljanja motociklista u organizaciji Moto kluba „Sveti Martin“ koji trenutno privlači veliku pažnju posjetitelja. (TZ Dugog Sela, bez. dat.)

S obzirom na blizinu grada Zagreba i vrlo dobru željezničku povezanost, Dugo Selo može biti odlična destinacija za vikend odmor, a kako bi to postala trebalo bi se poraditi na razvoju svih već spomenutih specifičnih oblika turizma, ali i ugostiteljskoj te smještajnoj ponudi. Moglo bi se otvoriti nekoliko izletišta ili seoskih domaćinstava sa smještajnim kapacitetima, ali i manji hotel ili glamping resort uređen po uzoru na tradicijske posavske kuće. Ugostiteljska ponuda mogla bi se nadopuniti objektima koji nude lokalno uzgojenu i domaću hranu koja bi zasigurno privukla turiste koji vole zdrav način života.

## **4.2. Potencijali razvoja turizma Ivanić-Grada i okolice**

Ivanić-Grad ima velik potencijal za razvoj zdravstvenog turizma zbog rijetkog i vrlo vrijednog nalazište slane termo-mineralne vode i zemnog mineralnog naftalana u lječilištu Naftalan. Osim lječilišnog oblika turizma, poslovanje Naftalana moglo bi se proširiti i na wellness ponudu (hotele, vodeni park, toplice). Također, postoji velik potencijal za otvaranjem golf igrališta koji bi zasigurno bio vrlo zanimljiv dodatni sadržaj turistima koji dolaze na odmor i rehabilitaciju. O popularnosti i masovnosti golfa u svijetu najbolje govore podatci da se tim sportom danas u svijetu bavi više od 61 milijuna aktivnih igrača te je čak četvrtini potrošača u svijetu glavni motiv putovanja upravo golf. (Sporting Insights, 2023.)

Ivanić-Grad i njegova okolica s rijekom Lonjom, Česmom i brojnim jezerima i šumama nudi mogućnosti otvaranja adrenalinskih parkova, planinarenja, cikloturizma, ribolovnog i lovnog turizma. (TZ Ivanić-Grada, bez. dat.) Zahvaljujući navedenim prirodnim resursima, na području Ivanić-Grada postoje brojne biciklističke, pješačke i poučne staze koje bi uz otvaranje ugostiteljskih objekata i postavljanje turističkih znakova i interaktivnih dodataka mogle postati još zanimljivije za posjetu. Zanimljiv primjer spoja tradicije i prirodnih resursa svakako je posavski kukuruzni labirint "Hrvatica" u Dubrovčaku Lijevom koji je nastao inspiriran motivom posavske nošnje, a moguće ga je vidjeti od sredine kolovoza do sredine listopada. Za posjetitelje ove atrakcije mogu se organizirati radionice, a unutar labirinta nalazi se i igra s poučnim tablama. (Bojezemlje.hr, 2022.) Također, u ovom području uzgaja se i posebna vrsta konja, hrvatski posavac, čija se duga tradicija uzgajanja može odlično uklopiti u priču zajedno s jahanjem kao dijelom sportskog turizma.

U Ivanić-Gradu održava se i već vrlo poznata gastronomska manifestacija pod nazivom „Bučijada“ koja iz godine u godinu postaje sve popularnija među posjetiteljima i odličan je primjer dobro promišljenih i planiranih sadržaja i promotivnih aktivnosti. U ovom području svakako postoji prostora za razvoj sličnih manifestacija temeljenih na povijesti i kulturnoj



baštini ovog kraja. Zahvaljujući brojnim kulturnim spomenicima i gradskom muzeju, javljaju se i mogućnosti razvoja kulturnog turizma. Posebno se ističe Muzej Ivanić-Grad koji je trenutno zavičajni muzej općeg tipa, no s obzirom na bogatu povijest vađenja naftalana u Ivanić-Gradu, sadržaj muzeja mogao bi se proširiti i na samu povijest naftnog rudarstva s interaktivnim dodacima za djecu i odrasle. (TZ Ivanić-Grada, bez. dat.) Među kulturnom baštinom, svakako se ističe i Etnografska zbirka Kezele koja se nalazi na seoskom imanju Kezele u okolici Ivanić-Grada. Ovo imanje odličan je primjer uspješne poslovne priče koja sjedinjuje povijest, tradiciju i kulturnu baštinu ovog kraja te bi se svakako moglo poraditi na otvaranju sličnih objekata i proširenju ponude. Imanje je zamišljeno kao staro selo autentičnih moslavačkih i posavskih kuća sa starim predmetima, smještajnim objektima, raznolikom domaćom hranom, poslovnim dvoranama, suvenirnicom, stajom sa životinjama te vinskiim podrumom. (Službena stranica seoskog turizma Kezele, bez. dat.) Prema riječima Demonje i Ružića (2010), ovo imanje odlično je za posjetiti u bilo koje doba godine jer svako godišnje doba donosi nove događaje, a u ponudi su i vođeni izleti po okolici, team-buildinzi temeljeni na starim seoskim igrama, vinski putevi te pješačke i biciklističke staze osmišljene idejom vlasnika.

Područje zapadne Moslavine pod nazivom Otok Ivanić prema riječima Šušnja (1998) izdvaja se kao mjesto s odličnom vinskom kapljicom i domaćom kuhinjom, brojnim rekreacijskim sadržajima poput šetnje i bicikliranja po valovitim obroncima Moslavačke gore, branju gljiva i drugih šumskih plodova te lovu i ribolovu. Osim toga, Otok Ivanić je i područje bogate sakralne baštine na kojem se nalazi čak 12 crkava, od kojih se najviše izdvajaju crkva i samostan sv. Ivana Krstitelja u Kloštar Ivaniću. (TZ Ivanić-Grada, bez. dat.) Iz navedenog se zaključuje kako se na ovom području mogu razvijati eno-gastro turizam, seoski turizam, sportski turizam te vjerski turizam.

Iako Ivanić-Grad uz Naftalan ima i Hotel Sport u kojem bi se moglo poraditi na kvaliteti ponude, svakako bi se mogao otvoriti autentični moslavački hotel/glamping resort koji bi bio spoj tradicije s modernim sadržajima poput jacuzzija, saune i wellness programa.

Kao uspješan primjer iskorištavanja obilježja nekog prostora u turističke svrhe izdvaja se interaktivni turistički obilazak pod nazivom „Crno zlato Moslavine“. Riječ je o otkrivanju tri crna zlata u Moslavini uz priču o nafti, ljekovitom naftalanu i delikatesnom bučinom ulju. Obilazak je namijenjen za obitelji i grupe te se sastoji od interaktivnog pješačkog obilaska Ivanić-Grada s neobičnim pričama i legendama o nafti, crnom zlatu, prezentaciji naftalanske

kozmetike, degustaciji bučinog ulja (ulje, kruh i bučine koštice) i rješavanju radnih listića. Postoji i mogućnost samostalnog obilaska uz info ploče. (TZ Ivanić-grada, bez. dat.)

### **4.3. Potencijali razvoja turizma Jastrebarskog i okolice**

Jastrebarsko je grad iznimno bogate povijesti koji nudi brojne potencijale za razvoj kulturnog turizma. U bližoj okolini grada nalaze se čak tri dvorca; najznačajniji je dvorac Erdödy koji je donedavno bio zapušten, ali je od 2022. godine započela obnova. Perivoj dvorca Erdödy proglašen je spomenikom vrtne arhitekture jer bogatstvom flore značajno doprinosi bogatstvu biološke i ekološke raznolikosti Jastrebarskog kraja. (Službene stranice grada Jastrebarskog, bez. dat.). Stoga ovaj perivoj predstavlja potencijal za rekreaciju i različite oblike edukacija vezanih za ekologiju i biološku raznolikost. U blizini grada nalaze se još dva dvorca, a to su dvorac Oršić i Zwilling/Ribograd koji su u privatnom vlasništvu te nažalost propadaju zbog nedostatka inicijative za iskorištavanjem u turističke svrhe te nedostatkom financijskih sredstava. (TZ grada Jastrebarskog, bez. dat.) Sva tri navedena dvorca kriju velik turistički potencijal te prema riječima Lazsla (2014) imaju izuzetnu arhitektonsku i ambijentalnu vrijednost. Navedeni dvorci mogli bi se urediti što sličnije nekadašnjem stilu te bi se u njih mogli dodati interaktivni elementi koji bi učinili sam razgled zanimljivijim. Za razvoj kulturnog i seoskog turizma velik potencijal skriva i Zavičajni muzej u Donjoj Kupčini. Radi se o muzeju na otvorenom koji je po veličini drugi u Hrvatskoj, a obuhvaća sklop seoskih kuća s gospodarskim objektima i izloženim etnografskim predmetima. (TZ općine Pisarovina, bez. dat.) Muzej je trenutno u doista lošem stanju, ali bi se uz malo truda mogao pretvoriti u vrlo zanimljivu turističku atrakciju koja bi ujedno čuvala tradiciju i baštinu ovog kraja, a turisti bi mogli uživati u brojnim događanjima, radionicama pripreme domaće hrane, druženju sa životinjama te prezentacijom starih zanata i običaja.

Jaskanski kraj poznat je i po bačvarskom obrtu te je 2012. godine otvorena Bačvarska zbirka Milivoja Ive Goluba koja se sastoji od brojnih bačvarskih alata i pribora za proizvodnju bačvi. Osim bačvarskog obrta, jaskanski kraj poznat je i po mlinarskom zanatu zahvaljujući vodnom bogatstvu. Danas se u Dragi Svetojanskoj nalaze tradicijski mlin i mlinarova kuća koji predstavljaju kulturu i tradiciju ovog zanata. (TZ grada Jastrebarskog, bez. dat.) Navedeni zanati odličan su potencijal za pokretanje radionica izrade bačvi te edukacije o povezanosti vrste bačve s vrstom vina te radionice i edukacija proizvodnje brašna i pripreme kruha od raznih vrsta brašna.

U okolici Jastrebarskog nalazi se termalno vrelo Sveta Jana koje predstavlja velik potencijal za razvoj zdravstvenog te sportsko-rekreacijskog turizma. Ovo vrelo idealno je mjesto za izgradnju kupališta koje bi zasigurno bilo izrazito posjećeno, s obzirom na blizinu grada Zagreba. U Svetoj Jani se puni izvorska voda Jana te se stoga može i otvoriti muzej posvećen vodi koji bi bio odlična nadopuna samom kupalištu, ali i potencijal za posjete školskih i vrtićkih grupa. Također, u blizini Jastrebarskog nalazi se nekoliko jezera koji uz rijeku Kupu čine odličan potencijal za razvoj ribolovnog turizma.

U okolici Jaske nalazi se i jedna od najljepših i najzahtjevnijih motokros staza pod nazivom „Mladina“ koja krije velik potencijal za razvoj ovog oblika sportskog turizma koji bi zahvaljujući lokaciji u predivnom zelenilu među šumama i vinogradima mogao postati iznimno zanimljiv većem broju zaljubljenika u ovaj sport.

Brojne šume Žumberačkog gorja, Samoborskog gorja i Plešivice idealne su za razvoj brojnih oblika sportsko-rekreacijskog turizma (planinarenje, biciklizam, jahanje, trčanje, golf, paintball, paragliding, letovi balonom...), lovnog turizam, ekološkog turizma te seoskog turizma. Na ovom području nalaze se brojne vinarije, seoska gospodarstva i planinarski domovi koja čine odličnu eno-gastronomsku ponudu ovog kraja. Plešivička vinska cesta sastoji se od oko 40 vinara te se upravo u ovom kraju proizvode najbolji hrvatski pjenušci. Prema riječima Opačića (2015), Plešivičku vinsku cestu treba posjetiti svaki ljubitelj vinske kapljice, a posebice treba isprobati sortu vina pod nazivom portugizac. Gastronomska ponuda u vinarijama također je vrlo bogata i sastoji se od brojnih tradicijskih jela poput domaćih sireva, mesnih narezaka, copanjeka, zapečenih štrukli, pečene patke i purice... (TZ Zagrebačke županije, bez. dat.) Osim vinske ceste, grad Jastrebarsko uključen je u projekt pod nazivom „Cesta sira“. Ovim projektom 3 sirane sa šireg jaskanskog područja uključile su se u inicijativu da kupcima približe direktan pristup do kvalitetnih i domaćih sireva. (Radio Jaska.hr, 2015.)

Osim spomenutih atrakcija, u Jastrebarskom i okolici održavaju se brojne manifestacije koje predstavljaju odličan način za provesti dan u ovom gradu. Najpoznatije su Jaskanske večeri, Vincekovo, Festival jagoda i pjenušca te Dani vina. (Službene stranice grada Jastrebarskog, bez. dat.)

U okolici Jaske nalazi se Ornitološki rezervat Crna Mlaka u sklopu kojeg se nalazi i već spomenuti dvorac Zwilling/Ribograd. (Službene stranice grada Jastrebarskog, bez. dat.)

Ovaj rezervat krije velik potencijal za razvoj ekoturizma zbog svojih hidrografskih i vegetacijskih obilježja te bogatstva rijetkih ptičjih vrsta, ali i brojnih ribnjaka.

U blizini općine Krašić nalazi se selo Brezarić u kojem je rođen kardinal Alojzije Stepinac koji je čak 16 godina boravio u kućnom zatvoru u Krašiću. (TZ općine Krašić. bez. dat.) Danas je, zahvaljujući Stepincu, ali i zagrebačkom nadbiskupu Franji Kuhariću, prema riječima Opačića (2015), Krašić mjesto koje krije velik potencijal za razvoj vjerskog turizma. Iako se velik broj vjernika okuplja u Krašiću, to se većinom odnosi na lokalno stanovništvo. Kako bi Krašić vjerski turizam doveo na višu razinu, prvenstveno je potrebno poboljšati infrastrukturu, prometnu povezanost te ponudu smještajnih i ugostiteljskih objekata. U Krašiću se također nalazi zapušteno golf igralište koje je posljednjih godina izvan funkcije zbog procesa stečaja, upisa niza vlasnika na imovinu tvrtke i hotela te nemogućnosti da se u novim vlasničkim uvjetima projekt ponovo pokrene. Kada bi se navedeni problemi riješili i kada bi se proširila dodatna ponuda sadržaja, zabave te restorana i kafića ovaj resurs bi zasigurno bio zanimljiv za posjetu. (Jutarnji.hr, 2021.)

#### **4.4. Potencijali razvoja turizma Samobora i okolice**

Grad Samobor ima odličnu predispoziciju za razvoj brojnih sportskih aktivnosti poput planinarenja, pješaćenja, biciklizma te adrenalinskih sportova u parku prirode Žumberak-Samoborsko gorje. Ovo područje izdvaja se kao područje visoke ekološke vrijednosti te je idealno za lokaciju eko muzeja koji bi se bavio prikazom flore i faune ovog područja kroz inovativan i interaktivan pristup. Također, u ovom dijelu Žumberka nalaze se glavna izletišta Eko selo Žumberak i Bio park Divlje vode te Eko centar u Budinjaku kojim upravlja Park prirode Žumberak-Samoborsko gorje. Navedena izletišta također predstavljaju odličan resurs za daljnji razvoj turizma ovog područja uz poboljšanje kvalitete, praćenje trendova na tržištu i bolje marketinške aktivnosti. Javlja se i mogućnost otvaranja rudarskog muzeja u mjestu Rude koje je inače jedno od glavnih polazišta na planinarske staze na Samoborsko gorje. U mjestu Rude trenutno se nalazi Rudnik Sv. Barbare u kojem posjetitelji mogu saznati nešto više o povijesti rudarstva ovog kraja. (Službene stranice grada Samobora, bez. dat.). Navedeni resursi, zajedno s otvaranjem ugostiteljskih objekata koji bi nudili tradicionalnu hranu i piće, zasigurno bi privukli velik broj izletnika. Osim prirodnih resursa, na području Žumberka i Plešivice nalaze se i Plešivička te Samoborska vinska cesta koje posjetiteljima nude brojne vrste kvalitetnih vina te ugostiteljske objekte koji nude tradicionalna jela poput češnjovki, kotlovine, jela od divljači, pečenu pastrvu, samoborsku salamu... Svakako

najpoznatije jelo ovog kraja je samoborska kremšnita koja je neizostavni dio gastronomske ponude u Samoboru, a izdvaja se i rudarska greblica koja posjeduje zaštićenu oznaku zemljopisnog podrijetla. (Službene stranice grada Samobora, bez. dat.) Iz navedenog se zaključuje kako samoborski kraj ima brojne potencijale za daljnji razvoj eno-gastronomskog turizma.

Zahvaljujući bogatim prirodnim resursima, odnosno rijeci Savi, jezerima te bujnim šumama samoborsko područje idealno je i za razvoj ribolovnog i lovnog turizma. Osim bogate flore i faune, u okolici Samobora nalazi se i izvor termalne vode na kojem se nekoć nalazilo kupalište Šmidhen. (Pun Kufer.hr, 2021.) Kupalište je nažalost zatvoreno, no ljekovita termalna voda svakako je vrlo vrijedan turistički resurs na kojem bi se mogla temeljiti ponuda zdravstvenog turizma ovog područja. Na području Samobora trenutno postoji kupalište Vugrinščak, no kako bi ono privuklo veći broj posjetitelja potrebno je provesti promjene u organizaciji poslovanja te poraditi na dodatnim sadržajima i proširenju objekta. U okolici grada nalaze se i dvije vrlo zanimljive špilje, a to su Grgosova špilja te Vilinske jame koje bi uz bolju promociju i dodavanje interaktivnih elemenata prilikom posjete mogle biti još interesantnije. (Službene stranice grada Samobora, bez. dat.)

Samobor ima i brojne kulturne spomenike i građevine koje vrijedi pogledati. To su Gradski muzej u dvorcu Livadić, brojne crkve, spomenici i galerije, a najviše se izdvajaju Stari grad Samobor, Stari grad Okić te čak četiri kurije i jedna vila koji su nažalost zapostavljeni i propadaju. (Službene stranice grada Samobora, bez. dat.) Navedeni resursi nude velik potencijal za razvoj kulturnog turizma ukoliko se dobro iskoriste. Stari grad Okić i Samobor nalaze se na brdima do kojih vode šetnice kroz šumu pa bi se osim same renovacija građevina cijelim putem do starog grada mogle nadodati interaktivne edukativne ploče vezane uz povijesna i prirodna obilježja okruženja u kojem se nalaze. Također, stari gradovi mogli bi se urediti na način da se pretvore u vidikovce s ugostiteljskom ponudom lokalne hrane i pića. Kurije bi se mogle pretvoriti u muzejske zbirke vezane za kulturna i povijesna obilježja samoborskog kraja.

U Samoboru postoji značajan potencijal za još veći razvoj manifestacijskog turizma zahvaljujući manifestaciji „Samoborski fašnik“ koja je jedna od najstarijih pokladnih svečanosti u Hrvatskoj. (Službene stranice grada Samobora, bez. dat.)

Na području Samobora nalaze se tri hotela, hostel, dva kampa te dosta privatnog smještaja. (Službene stranice grada Samobora, bez. dat.) Smještajna ponuda mogla bi se nadopuniti

kamping ponudom koja bi bila ekološki održiva, a mogla bi se realizirati u šumskom području Samobora. Iako na ovom području već postoje kampovi, kapacitet koji nude je vrlo malen te također nema previše dodatnih sadržaja. Smatramo da bi pokretanje ove vrste smještaja s dodatnim sadržajima uvelike obogatilo turističku ponudu grada Samobora te da bi turisti bili zainteresirani za ovaj tip smještaja jer prema riječima Čoraka i Mikačića (2006) kamping turizam upotpunjava i obogaćuje kompletnu turističku ponudu zemlje te za njim vlada stalno zanimanje na emitivnim tržištima potražnje.

#### **4.5. Potencijali razvoja turizma Svete Nedelje i okolice**

Prema riječima Feletara (2012), zahvaljujući bogatstvu i atraktivnosti hidrogeografskih resursa, odnosno rijeci Savi te prisavskim jezerima u Rakitju, Strmcu, Orešju i Kerestincu, okolica Svete Nedelje idealna je za razvoj ribolovnog turizma, ali i cikloturizma te razvoja poučnih pješačkih staza. Na ovom području nalazi se i ornitološki rezervat Sava-Strmec u kojem žive brojne rijetke vrste ptica, a poseban je i zbog lijepog krajolika s brojnim drvećem kanalima te močvarnim livadama. Iz navedenog se zaključuje kako se na ovom području nalazi velik potencijal za razvoj eko turizma, odnosno ture posvećene edukaciji o očuvanju biološke raznolikosti, promatranje flore i faune te inicijativa za zaštitu okoliša. (TZ Sveta Nedjelja, bez. dat.)

Vinorodni i šumoviti brežuljci ovog kraja također su pogodni za cikloturizam, pješačenje, planinarenje, golf terene te adrenalinske sportove. Na svetonedeljskom području nalazi se i Adrenalinski centar Sveta Nedjelja koji u ponudi ima organizaciju dječjih rođendana i teambuildinga, a od sadržaja nudi mali paintball, streličarstvo, vožnju quadovima, penjanje na stijenu, ljudski stolni nogomet te razne društvene igre. (Lokatoda play&fun, bez. dat.) Ponuda ovog centra mogla bi se zasigurno još bolje razviti na način da se uvede više sadržaja poput velikog paintballa, teniskog terena, odbojkaškog igrališta, ali bi svakako trebalo poraditi i na promociji putem društvenih mreža i poboljšanju izgleda web stranice.

Prema riječima Feletara (2012), svetonedeljsko područje vrlo je pogodno i za suvremeni razvoj kulturnog turizma zahvaljujući brojnim kulturno-povijesnim dobrima. Ponajviše se izdvaja dvorac Erdödy u Kerestincu te kurije Türek Medakoviće i Glück – Häfner. Uređenjem navedenih kulturnih dobara u kojima bi se mogle održavati izložbe vezane uz povijest ovih objekata ili radionice izrade svetonedeljskog kraluža, krpenih lutki i keramičkih ukrasa. (TZ Sveta Nedjelja, bez. dat.) Na ovaj način bi se pridonijelo očuvanju objekata i upoznavanju šire mase s kulturnom baštinom ovog kraja.

Sveta Nedjelja osim kulturnih i prirodnih resursa nudi i ukusnu tradicionalnu hranu i pića poput domaćih likera i rakija, pečene guske i kokota, bažul bez masti, krvavice s kiselim zeljem, tenki kolač... Najvažnija svetonedeljska manifestacija zasigurno je „Svetonedeljska fišijada“ koja se odnosi na natjecanje u pripremanju fiša na jezeru Rakitje uz brojne tradicionalne specijalitete te zabavni program. (TZ Sveta Nedjelja, bez. dat.) Navedeni resursi čine odličan potencijal za razvoj eno-gastronomskog te manifestacijskog turizma.

Zanimljiva atrakcija svakako može biti i posjet tvrtki Bugatti Rimac Automobili koja nudi organizirani razgled tvornice električnih automobila uz stručno vodstvo.

Smještajni kapaciteti u Svetoj Nedelji odnose se na Hotel Santiny koji ima četiri zvjezdice te Kamp Zagreb, kao i smještajne kapacitete kod privatnih osoba. Posebno se izdvaja Kamp Zagreb koji svojom lokacijom na jezeru Rakitje nudi brojne mogućnosti za aktivan odmor. (TZ Sveta Nedjelja, bez. dat.) Proširenje površine kampa te uvođenje noviteta zasigurno bi povećali broj posjetitelja kampa.

#### **4.6. Potencijali razvoja turizma Svetog Ivana Zeline i okolice**

Zahvaljujući prekrasnoj očuvanoj prirodi koja je bogata šumama i slikovitim brežuljcima, zelinski kraj odličan je za razvoj brojnih oblika sportskog turizma poput pješčenja, biciklizma, golfa, jahanja te adrenalinskih sportova. U zelinskom kraju već postoje konjičke, biciklističke, pješačke i quad staze. Svaka staza na svoj način omogućava upoznavanje okoline i zaustavljanje na brojnim izletištima i prirodnim ljepotama zelinskog kraja. (TZ Sv. Ivana Zeline, bez. dat.) Sve navedene staze odličan su potencijal za daljnji razvoj sportskog turizma ovog kraja, no kako bi one privukle veći broj posjetitelja potrebno je uložiti resurse u modernizaciju i obilježavanje staza, umrežavanje međusobno, ali i s pružateljima usluga te bolje promotivne aktivnosti.

Također, zahvaljujući lijepom krajoliku u ovom kraju javlja se potencijal za gradnjom tradicionalnih prigorskih kuća za smještaj koje bi se od konkurencije mogle istaknuti bogatom ponudom lokalno proizvedene hrane i pića, mogućnosti druženja sa seoskim životinjama, mogućnost sudjelovanja u radionicama, sportskim sadržajima te wellness ponudom. Na ovaj način spojili bi se tradicija i seoski običaji s modernim sadržajima što bi se zasigurno svidjelo velikom broju gostiju. Zahvaljujući bogatoj viteškoj povijesti, u ovom kraju mogli bi se izgraditi smještajni objekti nadahnuti vitezovima i njihovim nasljeđem.

Također, od dodatnih sadržaja mogli bi se ponuditi satovi mačevanja, korištenje luka i strijele, najam viteške opreme za djecu, organizirane borbe za posjetitelje...

U blizini Zeline nalaze se ruševine srednjovjekovnog burga Zelingrada koji predstavlja simbol viteške povijesti zelinskog kraja. On je trenutno u vrlo lošem stanju i propada, no i dalje predstavlja izniman resurs za razvoj kulturnog turizma ukoliko se obnovi te ukoliko se na njega postavi vidikovac te interaktivne ploče o samoj povijesti burga. (Medvendica.info, bez. dat.) Razvoju kulturnog turizma može pridonijeti i Muzej Sveti Ivan Zelina koji je trenutno u obnovi. (TZ Sv. Ivana Zeline, bez. dat.) Muzej bi uz korištenje tehnoloških dodataka zasigurno postao puno zanimljiviji posjetiteljima.

U mjestu Krečaves nalazi se izvor termalne vode koji je u potpunosti turistički neiskorišten i u njemu uživaju jedino lokalni stanovnici, a krije velik potencijal za otvaranje specijalne bolnice za rehabilitaciju i rekreaciju. Prema riječima Sivačkog (2009) osim termalnih izvora, vinarstvo je jedan od najvažnijih razloga da Zelina postane turističko središte koje privlači sve više gostiju, a veliku ulogu u tome ima i Izložba vina kontinentalne Hrvatske.

Naime, Zelinsko prigorje je uz Jastrebarsko jedno od najrazvijenijih vinogradarskih područja Zagrebačke županije te ga karakteriziraju vina poput autohtone sorte kraljevine, sauvignona, pinota te zelenog silvanca. U okolici grada nalazi se i Zelinska vinska cesta koja nudi brojna kvalitetna vina i tradicionalne gastronomske delicije. (TZ Sv. Ivana Zeline, bez. dat.) Uz uključivanje većeg broja vinara, ali i OPG-ova uz vinsku cestu mogle bi se razviti eno-gastro ceste jer osim odličnih vina, zelinsko područje nudi i brojna tradicionalna prigorska jela poput purice s mlincima, sira i vrhnja, štrukli, zlevanke, bunceka, krvavica sa zeljem... Također, kako bi vinarije i izletišta postali zanimljiviji gostima mogli bi se dodati dodatni sadržaji poput igrališta za djecu, domaćih životinja, drvenih ležaljki sa stolovima, koncerata na otvorenom i slično.

Zelinski kraj nudi i brojne manifestacije različite tematike, a najviše se izdvajaju Međunarodni viteški turnir, Izložba vina kontinentalne Hrvatske, Svetoivanjski dani i Kaj v Zelini. (TZ Sv. Ivana Zeline, bez. dat.) Sve navedene manifestacije odlične su za razvoj manifestacijskog turizma koji može biti odličan način za zadržavanje rezidenata i njihovog novca u destinaciji, ali i način da se i javnost potakne na interes za mjesto i sadržaje koje Zelina nudi.



## 4.7. Potencijali razvoja turizma Velike Gorice i okolice

Velika Gorica ima odličnu prometnu povezanost jer se nalazi na sjecištu najvažnijih prometnih pravaca i u blizini zračne luke Zagreb te upravo iz toga razloga ima odličnu predispoziciju za razvoj poslovnog turizma. Na goričkom području nalazi se pet hotela, no njihovi smještajni kapaciteti i ponuda dodatnih sadržaja nisu pretjerano razvijeni te se svode na bazičnu ponudu. (TZ Velike Gorice, bez. dat.) Kako bi se poradilo na razvoju poslovnog turizma mogli bi se proširiti postojeći kapaciteti, ali i izgraditi hotel prilagođen poslovnoj potražnji s dvoranama za sastanke i bogatijom wellness ponudom.

Velika Gorica nalazi se u srcu Turopolja, a Turopolje je regija koja ima bogatu povijest i kulturnu baštinu. Ova regija nudi brojne turističke resurse pogodne za razvoj kulturnog turizma poput Muzeja Turopolja, Arheološkog parka Andautonija, starog grada Lukavca, dvoraca, brojnih crkvi i kurija. (TZ Velike Gorice, bez. dat.) Navedeni resursi mogli bi se bolje turistički valorizirati na način da se obnove i u njih izlože etnografske ili povijesne zbirke. Također, u nekima od navedenih objekata mogle bi se održavati radionice koje prikazuju seoske običaje te načine pripremanja tradicionalne hrane poput žganaca od krumpira s raznim dodacima te turopoljskih štrukli. (TZ Velike Gorice, bez. dat.)

Gorički kraj ima i velik potencijal za još bolji razvoj manifestacijskog turizma zahvaljujući brojnim manifestacijama koje se održavaju. Najviše se izdvajaju „Turopoljsko Jurjevo“ koje se slavi na čak nekoliko lokacija te „Gastro Turopolja“ na kojoj posjetitelji mogu isprobati brojna tradicionalna jela i pića. (TZ Velike Gorice, bez. dat.)

Drveno graditeljstvo Turopolja, odnosno postojanje brojnih kapelica, kurija i crkvice od drva odlična su osnova za gradnju etno sela po uzoru na njih, ali i objekata eno-gastro turizma koji bi zajedno sa smještajnim objektima bili odlična osnova za razvoj ruralnog turizma. Sportske i rekreacijske aktivnosti koje se mogu razvijati u Turopolju na temelju prirodnih bogatstva odnose se na šetnje stazama Vukomeričkih gorica, planinarenje, biciklizam, pješačenje na poučnoj stazi Šumarica, ribolovni turizam na Savi, Odri, Kupi i jezerima te lovni turizam u Vukomeričkim goricama i turopoljskoj ravnici. Na goričkom području postoji i nekoliko teniskih terena što je svakako odličan preduvjet za razvoj i proširenje ponude ovog sporta u Gorici i okolici. U okolici Gorice nalazi se nekoliko rančeva i konjičkih klubova u kojima se nudi škola jahanja, dresurno i preponsko jahanje, druženje s konjima te vožnja kočijom u stilu turopoljskih plemenitaša. Iako u nekim od navedenih poduzeća postoji nekoliko inovacija poput najma zaprega za svadbu i organizacija raznih

proslava te fotografiranja s konjima, i dalje postoji velik prostor za napredak u smislu proširenja ponude. (TZ Velike Gorice, bez. dat.)

Zahvaljujući velikom bogatstvu flore i faune, goričko područje ima odlične predispozicije za razvoj ekoturizma. (TZ Velike Gorice, bez. dat.) Posjetitelji bi mogli sudjelovati u turama u kojima se promatraju flora i fauna koje su iznimno raznolike iz razloga što se na ovom području miješa nizinsko močvarno područje s niskim gorjem. Ture koje bi se mogle organizirati u ovoj regiji mogu biti vezane za crne tartufe koji su pronađeni na tom području, posjete seoskim domaćinstvima gdje se može isprobati tradicionalna hrana te vidjeti autohtonu vrstu ovog kraja; turopoljsku svinju.

Jedan od odličnih primjera tura koje obogaćuju turističku ponudu goričkog kraja, a ujedno čuvaju kulturnu baštinu i običaje je tura pod nazivom „Plemenita općina Turopoljska“. Tura se sastoji od razgleda kapele Sv. Barbare u Velikoj Mlaci sa stručnim vodstvom i izvedbom tradicijskih crkvenih pjesama. Nakon toga posjećuje se Velika Gorica te Muzej Turopolja. Posjetitelji tada imaju priliku sudjelovati na radionici izrade nakita te vidjeti način češljanja nakon čega slijedi ručak u tradicionalnom restoranu uz nastup KUD-a. Još jedna od odličnih tura zove se „Doživljaj turopoljskog sela“. U ovoj turi posjetitelji mogu vidjeti Buševac, tipično turopoljsko selo, u kojem se nalazi obrt izrade tamburica Katulić kojeg obilaze uz stručno vodstvo. Nakon toga, posjećuje se drvena kapelica Sv. Ivana Krstitelja, čardak te etno-radionica s tkalačkim stanom. Posjetitelji tamo imaju priliku vidjeti skraćeni prikaz običaja Turopoljske svadbe nakon čega odlaze na ručak uz nastup tamburaša. Na kraju ture posjećuje se lokalni vinski podrum i degustiraju se brojna kvalitetna domaća vina. (Touropolje.hr, bez. dat.)

Ovi primjeri tura izvrsni su primjeri dobre prakse jer potiču očuvanje kulturne baštine i običaja ovog kraja, ali i suradnju lokalnog stanovništva i pružatelja usluga u kreaciji turističkog proizvoda.

#### **4.8. Potencijali razvoja turizma Vrbovca i okolice**

Vrbovec je grad bogate povijesti, nekadašnji posjed obitelji Zrinski u kojem je rođen hrvatski velikan, ban Petar Zrinski. Ostaci starog kaštela, kula i dvorac koji je izgradila obitelj Patačić, nalaze se u gradskom parku. U dvorcu je smješten Muzej grada Vrbovca POU Vrbovec, a riječ je o muzeju zavičajnog tipa s arheološkom, kulturno-povijesnom, etnografskom i likovnom zbirkom. U parku se nalazi i bista Marije Jurić Zagorke, slavne

književnice i novinarke rođene u Negovcu, u blizini Vrbovca. U bližoj okolici nalazi se i dvorac Lovrečina Grad te grobnica obitelji de Piennes. (TZ grada Vrbovca, bez. dat.) Svi navedeni resursi savršeni su za razvoj kulturnog turizma i turizma baštine te bi se svakako mogli iskoristiti za otvorenje novog muzeja ili proširenje muzejske zbirke u dvorcu Patačić. Spajanjem povijesti, tradicije i običaja vrbovečkog kraja s modernom tehnologijom i raznim interaktivnim dodacima za djecu i odrasle muzej bi zasigurno privukao veći broj posjetitelja.

Osim kulturnog turizma, razvija se i manifestacijski u obliku manifestacije Kaj su jeli naši stari gdje posjetitelji mogu isprobati brojna tradicionalna jela i pića ovog kraja uz bogat kulturno-zabavni program. Ova manifestacija prema riječima Opačića (2015) idealna je za ljubitelje životopisnih okupljanja i pučkih zabava. Kako je ova manifestacija i dalje većinski fokusirana na lokalno stanovništvo, moglo bi se poraditi na boljim promotivnim aktivnostima te proširenju ponude sadržaja temeljenih na povijesti i baštini ovog kraja kako bi ljudi bili upoznatiji sa svime što Vrbovec nudi. Zahvaljujući bogatoj tradiciji i brojnim običajima ovog kraja, postoji velik potencijal za organiziranjem radionica izrade tradicijskog nakita, lutkica od krpica i kukuruzovine te pripreme tradicionalne vrbovečke pere koje bi se mogle održavati u dvorcu Patačić. (TZ grada Vrbovca, bez. dat.)

Zahvaljujući vrlo očuvanoj prirodi i brojnim šumama, ovo područje savršeno je za razvoj izletišta u netaknutoj prirodi, odnosno za razvoj ruralnog turizma. Iako na vrbovečkom području postoji nekoliko kuća za odmor i OPG-ova, dodatni sadržaji koje nude nedostatni su. Kako bi se poboljšala turistička ponuda vezana za seoski turizam postojeći objekti mogli bi proširiti ponudu sportskih sadržaja (teniski i golf tereni, nogometno igralište, adrenalinski park, streličarstvo, paintball...), trebali bi poraditi na suradnji u pružanju usluga s domaćim proizvođačima hrane i pića, organizirati koncerte i radionice ili stvoriti ambijent tradicijskih kuća sa starinskim predmetima.

S obzirom na to da se na vrbovečkom području nalazi velik broj OPG-ova postoji velik potencijal za razvoj eno-gastronomskog turizma. Naime, mogle bi se organizirati ture po OPG-ovima na kojima bi gosti mogli isprobati tradicionalnu hranu i pića domaćih proizvođača te saznati nešto više o samoj proizvodnji hrane i pića, brizi o domaćim životinjama te ruralnom životu. Nakon početnog teorijskog dijela, posjetitelji bi uz interaktivne ploče s pojašnjenjima procesa proizvodnje na farmama mogli saznati još više detalja o farmi, a moglo bi se otvoriti i izložbeni prostor s prikazom proizvodnje, kušaonica

proizvoda te trgovina s proizvodima s farme koji bi se mogli kupiti kao uspomena. Na ovaj način stvorile bi se takozvane didaktičke farme.

U okolici Vrbovca nalazi se i posebni rezervat šumske vegetacije pod nazivom Varoški Lug koji je idealan za razvoj ekoturizma zahvaljujući bogatoj flori i fauni od kojih su neke vrste i zaštićene. (Zeleni prsten Zagrebačke županije, bez. dat.)

S obzirom na to da grad Vrbovec nema nijedan veći smještajni objekt, osim Motela Marina koji se sastoji od pet soba, u Vrbovcu bi se mogao otvoriti botique hotel čije bi uređenje bilo inspirirano vrbovečkom povijesti, odnosno obitelji Zrinski i Patačić, Marijom Jurić Zagorkom te grofom de Piennesom te bi nudio wellness, saunu i dječju igraonicu, a prehrana bi se bazirala na lokalnim jelima i domaćim namirnicama s vrbovečkih OPG-ova.

#### **4.9. Potencijali razvoja turizma Zaprešića i okolice**

Prema riječima Goljački (2015), turizam je jedna od najbrže rastućih aktivnosti grada Zaprešića. Zaprešić je grad s odličnim kulturnim sadržajima u čijoj se okolici smjestilo čak 6 dvoraca, a to su Novi Dvori, dvorac Lužnica, dvorac Oršić u Gornjoj Bistri u kojem se nalazi bolnica za djecu, dvorac Januševac u Prigorju Brdovečkom, dvorac Jakovlje te dvorac Laduč. (Turopoljska udruga skauta „TUR“, 2017.) Zahvaljujući postojanju navedenih dvoraca postoji velik potencijal za razvoj tematske ture pod nazivom „Dvorci zaprešićkog kraja“. Kroz navedenu turu moglo bi se pričati o vlasnicima i povijesti izgradnje svakog od dvoraca, a svakako se najviše izdvaja priča o Jelačićima koji su obilježili zaprešićku povijest. Osim dvoraca, Zaprešić nudi i brojne druge resurse idealne za razvoj kulturnog turizma, a to su dvorac Skurjeni, kurije, crkvice, stare zagorske kuće u okolici te arheološko nalazište u općini Brdovec. (Visit Zaprešić.hr, bez. dat.)

U zaprešićkom kraju nalazi se i jezero Zajarki koje je idealno za razvoj ribolovnog turizma gradnju kampa te proširenje sportskih terena i ugostiteljske ponude. Zahvaljujući lijepoj i očuvanoj prirodi s brojnim šumama te dijelom Medvednice koja spada pod zaprešićki kraj, ovo područje vrlo je pogodno i za razvoj sportskog turizma. (Visit Zaprešić.hr, bez. dat.) Mogu se razvijati poučne staze idealne za pješaćenje i planinarenje, skijaške i sanjkaške staze, biciklističke staze, adrenalinski parkovi, paragliding... Na području općine Bistra nalazi se glavno hrvatsko skijalište na Sljemenu te bi se stoga trebalo poraditi na povećanju

kvalitete i uređenju staze sukladno potrebama te boljoj ponudi hrane, pića i smještajnih objekata. (Visit Zaprešić.hr, bez. dat.)

Na zaprešićkom području djeluje i golf klub Ban Jelačić te se na temelju njegovog postojanja može još više posvetiti razvoju ponude i preuređenju golf vježbališta. (Golf klub ban Jelačić, bez. dat.) Osim golfa, u okolici Zaprešića razvija se i rekreativno jahanje te jahanje s preponama u konjičkom klubu Trajbar Team. (Visit Zaprešić.hr, bez. dat.)

Na ovome području nalazi se i posebni ornitološki rezervat Zaprešić-Sava u kojem se nalaze brojne zanimljive endemske vrste ptica. (Visit Zaprešić.hr, bez. dat.) Ovim područjem trebalo bi se puno bolje upravljati kako bi se zaštitio biljni i životinjski svijet te bi onda ono bilo pogodno za razvoj ekoturizma.

Zahvaljujući blizini Zagreba, Zaprešić je odlično mjesto za razvoj poslovnog turizma te bi se gradnjom hotela koji bi imao dvorane za sastanke te wellness sadržaje mogao privući novi segment turističke potražnje.

Zahvaljujući shopping centru West Gate koji se nalazi uz autocestu A2, Zaprešić ima i velik potencijal za razvoj shopping turizma koji je u Hrvatskoj i dalje prilično zanemaren.

## 5. ZAKLJUČAK

Zagrebačka županija, kao treća po broju stanovnika u Republici Hrvatskoj te ujedno i jedna od najrazvijenijih županija u Hrvatskoj, zadnjih godina broji sve veći broj turističkih posjeta. Razlog tomu su brojni raznovrsni kulturni i prirodni turistički resursi koje su turisti prepoznali kao vrijedne posjete. S druge strane, i dalje postoji puno prostora za poboljšanje turističke ponude Zagrebačke županije, a ujedno i očuvanje prirodne osnove i kulturne baštine jer su brojni resursi i dalje nedovoljno turistički valorizirani, a neki od njih nažalost i propadaju. Pri planiranju daljnjeg razvoja turizma, važno je voditi računa o turističkoj potražnji, ali i mogućnostima i ograničenjima razvoja turističke ponude. Pri tome, dakako, pomaže provođenje detaljne SWOT analize u kojoj su prikazane snage, slabosti prilike i prijetnje Zagrebačke županije kao turističke destinacije.

Kao ključni faktori uspjeha razvoja turizma u Zagrebačkoj županiji izdvajaju se blizina Zagreba, postojanje tradicije pružanja turističkih usluga, bogata i zanimljiva tradicija te očuvani prirodni i kulturni resursi pogodni za razvoj brojnih specifičnih oblika turizma. Uz veću podršku jedinica lokalne i regionalne samouprave te efikasnije korištenje fondova Europske unije, Zagrebačka županija vrlo lako može postati jedna od vodećih destinacija u Kontinentalnoj Hrvatskoj.

Anketnim istraživanjem zaključeno je kako bi Zagrebačka županija bila puno zanimljivija turistima ukoliko bi se poradilo na kvaliteti i uređenosti postojećih objekata i resursa, dodatnim sadržajima koji se baziraju na prirodnoj i kulturnoj osnovi, sportskim aktivnostima, autentičnoj ponudi smještajnih i ugostiteljskih objekata te razvoju događanja.

Analizom potencijala razvoja turizma svakog od gradova s okolicom u Zagrebačkoj županiji uviđeno je kako postoji puno mogućnosti za unaprjeđenje turističke ponude i razvoj brojnih specifičnih oblika turizma.

Kako bi svi sudionici turističkog tržišta bili zadovoljni, od iznimne je važnosti voditi brigu o ekonomskim, ekološkim i društvenim učincima razvoja turizma te interesima svih dionika turističkog tržišta. Kako bi se to postiglo, potrebno je razvijati dugoročno ekološki održivi turizam koji poštuje sva prostorna i kulturna obilježja destinacije, a s druge strane donosi korist lokalnoj zajednici, pružateljima usluga, turistima te svim ostalim sudionicima turističkog tržišta.

## POPIS LITERATURE

1. Bartoluci M., (2013). *Upravljanje razvojem turizma i poduzetništva*. Zagreb: Školska knjiga
2. Bartoluci, M., Čavlek, N., Andrijašević, M., Avelini Holjevac, I., Barić, V., Bartoluci, S., Bilen, M., Borković Vrtiprah, V., Bučar, K., Družić, I., Heimer, S., Jadrešić, V., Kesar O., Magaš D., Omrčen, D., Peršić, M., Peručić, D., Pešutić, A., Rakovac, M., Rosentraub, M., Sobry, C., Škorić, S., (2007). *Turizam i sport - razvojni aspekti*. Zagreb: Školska knjiga
3. Bičić E. (2018). *Ponašanje turista i izbor turističke destinacije*. Diplomski rad. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
4. Bilen, M., Bučar, K. (2004). *Osnove turističke geografije*. Zagreb: Mikrorad
5. Blažević, B. (2007). *Turizam u gospodarskom sustavu*. Zagreb: GIPA
6. Boje zemlje.hr (2022). *Prvi posavski kukuruzni labirint „Hrvatica*, preuzeto 12.6.2024. s <https://www.bojzemlje.hr/poljoprivreda/prvi-posavski-kukuruzni-labirint-hrvatica/>
7. Čavlek, N., Bartoluci, M., Prebežac, D., Kesar, O. i sur. (2011). *Turizam – ekonomske osnove i organizacijski sustav*. Zagreb: Školska knjiga
8. Čorak, S., Mikačić, V., (2006). *Hrvatski turizam- plavo, bijelo, zeleno*. Zagreb: Copygraf
9. Čorak, S., Mikačić, V., Trezner, Ž., Kožić I., (2014). *Osnove turizma*, Zagreb: Školska knjiga
10. Demonja, D., Ružić, P. (2010). *Ruralni turizam u Hrvatskoj*. Zagreb: Meridijani
11. Državni zavod za statistiku (2024). *Dolasci i noćenja turista u 2023. godini*, preuzeto 15. 6. 2024. s [https://mint.gov.hr/UserDocsImages//2024\\_dokumenti//DZS\\_tur\\_promet\\_2023.pdf](https://mint.gov.hr/UserDocsImages//2024_dokumenti//DZS_tur_promet_2023.pdf)
12. Feletar, D., (2012). *Grad Sveta Nedjelja- na zapadnim vratima Zagreba*. Zagreb: AKD
13. Goljački, V., (2015). *Zaprešić*. Zaprešić: Grad Zaprešić
14. Gradonačelnik.hr (2022). *Dugo Selo ima veliki i neiskorišteni turistički potencijal, a najveći izazov bit će potaknuti same građane da više i bolje vole svoj grad*, preuzeto 14. 6. 2024. s <https://gradonacelnik.hr/home-glavna-vijest/dugo-selo-ima-veliki-i-neiskoristeni-turisticki-potencijal-a-najveci-izazov-bit-ce-potaknuti-same-gradane-da-vise-i-bolje-vole-svoj-grad/>
15. Hrvatska turistička zajednica, (2020). *Smještajni kapaciteti hrvatskog turizma s analizom popunjenosti po vrstama smještajnih kapaciteta*, preuzeto 14. 6. 2024. s

- [https://www.htz.hr/sites/default/files/202301/Smje%C5%A1tajni%20kapaciteti%20Hrvatske%20-%20analiza%20popunjenosti%20-%20izdanje%202020\\_0\\_0.pdf](https://www.htz.hr/sites/default/files/202301/Smje%C5%A1tajni%20kapaciteti%20Hrvatske%20-%20analiza%20popunjenosti%20-%20izdanje%202020_0_0.pdf)
16. Index.hr, *Hrvatski turizam ima jako puno prednosti. Ali i jednu veliku manu*, preuzeto 14. 6. 2024. s <https://www.index.hr/vijesti/clanak/koje-su-prednosti-a-koje-maneturizma-u-hrvatskoj/2474909.aspx>
  17. Jutarnji.hr, (2021). *Propast golfa u 'Dolini kardinala': Kako je ugašen san o zabavi za elitu kod Krašića*, preuzeto 18. 6. 2024. s <https://www.jutarnji.hr/video/news/propast-golfa-u-dolini-kardinala-kako-je-ugasen-san-o-zabavi-za-elitu-kod-krasica-15055652>
  18. Jutarnji.hr, (2023). *Turizam Zagrebačke županije obara rekorde posjećenosti s dosad najatraktivnijim sadržajima*, preuzeto 18. 12. 2023. s <https://www.jutarnji.hr/life/putovanja/turizam-zagrebacke-zupanije-obara-rekorde-posjecenosti-s-dosad-najatraktivnijim-sadrzajima-15396726>
  19. Lalin, V. (2021). *Mogućnost vrednovanja prirodnih resursa Republike Hrvatske*, Diplomski rad. Opatija: Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
  20. Laszlo, Ž. (2014). *Čuvari baštine*. Zagreb: Printera Grupa
  21. Lokatoda play&fun, (bez. dat.), preuzeto 15. 6. 2024. s <https://www.adrenalinski-centar.com/>
  22. Mačković, R. (2021). *Zelinski zbornik*. Sveti Ivan Zelina: Tiskara Zelina d.d.
  23. Marković Vukadin I. (2018). *Što moderni turisti žele od turizma*. Zagreb: Sveučilište VERN, preuzeto 13. 6. 2024. s <https://vern.hr/novosti/sto-moderni-turisti-zele-od-turizma/>
  24. Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture (2024). preuzeto 14. 6. 2024. s <https://mmpi.gov.hr/infrastruktura/prometna-infrastruktura-137/137>
  25. Ministarstvo turizma i sporta (2022). *Za unaprjeđenje cjelogodišnje turističke ponude u 2022. osigurano 13 milijuna kuna*, preuzeto 15. 6. 2024. s <https://mint.gov.hr/vijesti/za-unaprjedjenje-cjelogodisnje-turisticke-ponude-u-2022-osigurano-13-milijuna-kuna/23088>
  26. Opačić, J. (2015). *Slavonija i Središnja Hrvatska*. Zagreb: Mozaik knjiga
  27. Pirjevec, B. (1998). *Ekonomska obilježja turizma*. Zagreb: Golden marketing
  28. Pun Kufer (2021). *Velika nepravda: Prizor koji raste na nekoć omiljenom kupalištu Samoboraca i Zagrepčana*, preuzeto 12. 6. 2024. s <https://punkufer.dnevnik.hr/clanak/zanimljivosti/kupaliste-smidhen-u-samoboru---681910.html>



29. Radio Jaska (2015). *Uz Vinsku imamo i Cestu sira*. preuzeto 12. 6. 2024. s <https://www.radio-jaska.hr/uz-vinsku-imamo-i-cestu-sira/>
30. Seoski turizam Kezele (bez. dat.). preuzeto 13. 6. 2024. s <https://www.kezele-vino.hr/>
31. Sivački, M. (2009). *Pisani rubac Hrvatske*. Zagreb: Printera Grupa
32. Službena stranica Zagrebačke županije (2024). *Rekordna turistička 2023. godina u Zagrebačkoj županiji*, preuzeto 30. 1. 2024. s <https://www.zagrebacka-zupanija.hr/vijesti/7536/rekordna-turisticka-2023-godina-u-zagrebackoj-zupa>
33. Sporting Insights (2023). *Global Golf Participation Report*, preuzeto 16. 6. 2024. s <https://assets-us-01.kc-usercontent.com/c42c7bf4-dca7-00ea-4f2e-373223f80f76/5e780495-cdee-4157-ad3f3f1aef5a773b/The%20R&A%20Global%20Golf%20Participation%20Report%202023.pdf>
34. Stainton, H. (2023). *10 Economic impacts of tourism + explanations + examples*, preuzeto 4.3.2024. s <https://tourismteacher.com/economic-impacts-of-tourism/>
35. Stainton, H. (2023). *14 important environmental impacts of tourism + explanations + examples*, preuzeto 2. 3. 2024. s <https://tourismteacher.com/environmental-impacts-of-tourism/#1-positive-environmental-impacts-of-tourism>
36. Stainton, H. (2023). *13 Social impacts of tourism + explanations + examples*, preuzeto 1.3.2024. s <https://tourismteacher.com/social-impacts-of-tourism/>
37. Štros, D., Coner, M. i Bukovinski, D. (2018). *Turistički potencijali u jedinicama regionalne i lokalne samouprave s naglaskom na područje Zagrebačke županije*. Zbornik radova Međimurskog veleučilišta u Čakovcu, 9 (1), 80-86. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/202080>
38. Šušanj, B. (1999). *Zagrebačka županija: Turistički vodič*. Zagreb: Masmedia
39. Touropolje (bez. dat.), preuzeto 13. 6. 2024. s <https://touropolje.com/>
40. Turopoljska udruga skauta (2017). *Dvorci zaprešićkog kraja*, preuzeto 17 .6. 2024. s <https://www.tus-tur.hr/dvorci-zapresickog-kraja/>
41. TZ Dugog Sela, (bez. dat.) *Manifestacije*, preuzeto 13. 6. 2024. s <https://tzds.hr/manifestacije/>
42. TZ Ivanić-grada, (bez. dat.) *Crno zlato Moslavine*, preuzeto 7. 3. 2024. s <https://www.tzig.hr/dozivljaji-turisticki-paketi/crno-zlato-moslavine>
43. TZ Ivanić-grada, (bez. dat.) *Doživljaji*, preuzeto 17. 6. 2024. s <https://www.tzig.hr/dozivljaji>

44. TZ Jastrebarskog, (bez. dat.) *Što vidjeti*, preuzeto 17. 6. 2024. s [https://tzgj.hr/hr/sto\\_vidjeti.html](https://tzgj.hr/hr/sto_vidjeti.html)
45. TZ Krašića, (bez. dat.) *Bl. Alojzije Stepinac*, preuzeto 13. 6. 2024. s [https://tzokrasic.hr/?page\\_id=273](https://tzokrasic.hr/?page_id=273)
46. TZ Pisarovine, (bez. dat.) *Zavičajni muzej Donja Kupčina*, preuzeto 15. 6. 2024. s <https://www.visitpisarovina.com/atrakcije/zavicajni-muzej-donja-kupcina>
47. TZ Samobora, (bez. dat.) *Kulturne znamenitosti*, preuzeto 11. 6. 2024. s <https://www.samobor.hr/visit/kulturne-znamenitosti-t159>
48. TZ Svetog Ivana Zeline (bez. dat.), preuzeto 14. 6. 2024. s <https://visitzelina.hr/>
49. TZ Sveta Nedjelja (2019). *Online broušura*, preuzeto 13. 6. 2024. s <https://www.svetanedelja.hr/listalica-2021/>
50. TZ Velike Gorice (bez. dat.), preuzeto 16. 6. 2024. s <http://www.tzvg.hr/>
51. TZ Vrbovca (bez. dat.), preuzeto 15. 6. 2024. s <https://tz-vrbovec.hr/>
52. TZ Zagrebačke županije, (bez. dat.) *Plešivička vinska cesta*, preuzeto 12. 6. 2024. s <https://visitzagrebcounty.hr/vina/ceste-vinari/plesivicka-vinska-cesta/>
53. TZ Zagrebačke županije, (2016). *Strategija turističkog razvoja Zagrebačke županije (do 2025. godine)*, preuzeto 20. 1. 2024. s [https://www.zagrebacka-zupanija.hr/media/filer\\_public/3f/df/3fd379-802c-4921-9f6d-90fedb6767bb/strategija\\_turistickog\\_razvoja\\_zagrebacke\\_zupanije\\_do\\_2025.pdf](https://www.zagrebacka-zupanija.hr/media/filer_public/3f/df/3fd379-802c-4921-9f6d-90fedb6767bb/strategija_turistickog_razvoja_zagrebacke_zupanije_do_2025.pdf)
54. TZ Zagrebačke županije, (2020). *Zagrebačka županija- Studija upravljanja kvalitetom u turizmu*, preuzeto 8. 3. 2024. s <https://visitzagrebcounty.hr/wp-content/uploads/2023/02/Studija-upravljanja-kvalitetom-u-turizmu.pdf>
55. TZ Zagrebačke županije, (2023). *Svjetska slava: Turistička zajednica Zagrebačke županije primila nagradu za Najbolje turističke filmove godine na World Tourism Film Awards*, preuzeto 13. 6. 2024. s <https://visitzagrebcounty.hr/svjetska-slava-turisticka-zajednica-zagrebacke-zupanije-primila-nagradu-za-najbolje-turisticke-filmove-godine-na-world-tourism-film-awards/>
56. Visit Zaprešić (bez. dat.) *Istraži Zaprešić*, preuzeto 14. 6. 2024. s <https://www.visitzapresic.hr/istrazi-zapresic/>
57. Vukasović Lončar, B. (2020). *Internet u turizmu*. Završni rad. Šibenik: Veleučilište u Šibeniku
58. Vukonić, B. (2005). *Povijest hrvatskog turizma*. Zagreb: Prometej
59. Vukonić, B., Čavlek, N. (ur.) (2001). *Rječnik turizma*. Zagreb: Masmedia

60. Vukonić, B., Keča, K. (2001). *Turizam i razvoj: pojam, načela, postupci*. Zagreb: Mikrorad
61. Zeleni prsten Zagrebačke županije, (bez. dat.), *Varoški lug*, preuzeto 16. 6. 2024. s <https://zeleni-prsten.hr/portal/zasticena-podrucja/varoski-lug/>

## **POPIS TABLICA**

Tablica 1- Prilike i ograničenja razvoja turizma u Hrvatskoj .....	4
Tablica 2 - SWOT analiza Zagrebačke županije .....	11

## **POPIS GRAFOVA**

Grafikon 1 - Dob ispitanika .....	18
Grafikon 2 - Dob ispitanika .....	19
Grafikon 3 - Odgovor na pitanje „Kako najviše volite provoditi slobodno vrijeme?“ .....	19
Grafikon 4 - odgovor na pitanje "Koji specifični oblici turizma vas najviše zanimaju?“ ...	20
Grafikon 5 - Odgovor na pitanje "Što vam je presudno kada birate turističku destinaciju?" .....	21
Grafikon 6 - Odgovor na pitanje „Što vam najviše nedostaje u turističkoj ponudi Zagrebačke županije?“ .....	21